

ZAA

Yá pò kú lée bee guu

Yesu Kilisi baona lá mèn síiṣṣo guu Zāa lée bee mé adoa. Yesu taasikεa yá bàasi (18-19), yā pò kú lée bee guu doũ ní baona lá kɪniṣo. Ɔme nṣεa Kana (2.1-12) yā'ò ní Nikodeũ gea Yesu kíi yáo (3.1-21) ní Samali nṣε yáo (4.1-12) ní Bezata kpáa'okíi gyāe gbágbāa yáo (5.1-18) ní gbé pò wa ɪ vĩa gbágbāao (9.1-41) ní yāpáleṣ. I Yesu yākeṣo o dasio, āma pò pò a ò Yesu yādàdaò gbéṣṣe maamaae.

Lápi daalekíi (1.1-18) òṣwēε ké Yesuá Lua Yá pò ɪṣo ku gṣṣpiiε, Ɔ à gṣṣ gbēnazina ũ a kú ní guu wēni ní gupuaṣo ní síanao ũ.

Baona lée bee kpaalea lεε plaε, yá pò kè zadṣ Yesu kũgṣṣo i kao (2.4) ní yá pò kè ké aà tṣṣgṣṣo kào (12.23).

E aà gṣṣo àṣo ká (1.19-12.50). Zāa Da'ilena dṣaa kè Yesupi seelade ũ. Aà ɪwaṣo Andelee ní Filipio ní Natanaelio kè seeladeṣo ũ ɪṣo, yá pò an baade è Yesuwa Ɔ à kè a seelade ũ. Bee gbεa à Yesu kpaauā ní gbēṣo yā'ò ní dabudabu mèn sopla pò à kè seela ũṣo. Dabudabupio mi mé yá ũ. Ké Zāa yá séia beeo ò a làa, à yá pò Yesu ò azia yá musu kè (12.37-50).

Ké Yesu gṣṣo kà (13.1). Yesupi lé gbεzā dīle a ɪwaṣṣe lá wí kεwa (13-16). Bee gbεa wabikεa guu i gi taasi pò a keio, Ɔ à a ɪwa pò aa gṣṣo a kpeṣo ná a Maeε a ɔzi (17). Ɔ Zāa Yesu kũa yá dāu a síu lá a yá kú baona lá kɪniṣo guuwa, lá wà yādāaàla, wà aà pà lipāakṣawa, Ɔ wà aà mia è da gii (18-20). Aà bṣa gau

gbɛa à b̀ m̀ Maliama Madeleni ní a ìwaɔwa, atɛsa Tomaa. Lɛɛ 21 guu à b̀ m̀ a ìwa gbɛɔn soplaɔwa Tibelia isida lé.

Lápi láakii (20.30-31) Zãa yá p̀ t̀ a baona lápi k̀ è, ké wà e Yesu sí Lua Né Mɛsii ũ, wí wɛni e aà náaikɛa yáí, asa Lua mé Yesu z̀, ɔ Yesu m̀ ámɛaa zé ní wɛnio ní s̀anao ũ (14.6).

Yesu Kilisi m̀a dúnia guu

¹ As̀inzi Yá kú, Yápi kú ní Luao, mé Yápiá Luaɛ. ² A kú ní Luao as̀inzi. ³ Lua p̀pii k̀ aà sabaiɛ, p̀ɛ ku à k̀ aà saio. ⁴ Aà guu wɛni kuu, mé wɛnipi dɛ gupua ũ gbɛɔnɛ. ⁵ Gupuapi ì bii gusiau, ɔ gusiapi lí e d̀ao.

⁶ Lua gbɛɛ z̀, aà t̀n Zãa. ⁷ A m̀ gupuapi seelade ũ, à aà yá'ò gbɛɔnɛ, ké gbɛpii e aà náaike a sabai. ⁸ Aapi mé gupuapi ũo, à m̀ gupuapi seelade ũɛ. ⁹ Gupua s̀ande p̀ ì gupu gbɛpiiɛ mé lé m̀ dúnia guu.

¹⁰ A ku dúnia guu. Baa ké Lua dúnia k̀ aà sabai, dúnia i aà d̀o. ¹¹ A m̀ a bɛ, ɔ aà gbɛɔ i aà dilɛo. ¹² Gbɛ p̀ z̀aàno aa aà náaik̀o s̀, à ní gbá zé aa g̀ Lua néo ũ. ¹³ An iapi i b̀ gbɛɛ au guuo, i b̀ mɛfɛɛa ge g̀ɛ p̀ɛá kíio, Lua mé ní í. ¹⁴ Yápi g̀ gbɛnazina ũ, à g̀oplak̀ewanɔ, ɔ wa aà gawi è,* Mae Lua Né m̀ndona gawiɛ, gbɛke ní s̀anao p̀ɛwà.†

¹⁵ Zãa mé aà seelade ũ, à p̀na à m̀: Gbɛ p̀ ma aà yá'on kɛ. Ma m̀ gbɛ p̀ lé m̀ ma gbɛa demala, ké a ku ma ãa yáí. ¹⁶ Aà gbɛke p̀ɛawà guu à gbɛkɛk̀

* **1:14** Bɔa 33.18 † **1:14** Bɔa 34.6

wá baadeε, mé aà gbēkepi kè gbēke ũ. ¹⁷ Lua a ikoyā kpàwēε Mɔiziwa, à gbēke ní s̄iano kèwēε Yesu Kilisi sabaie. ¹⁸ Gbēε i wesi Luale yāao. Lua Né mēndona pó kpa a Maepi kùε mé tò wa aà d̄s.

Zaa Da'ilena seeladekeε
(*Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Luk 3.1-22*)

¹⁹ Yuda gbāade pó kú Yelusaleũɔ sa'onaeɔ ní Levii buieɔ z̄i Zāawa, ̄s aa aà là aa mē: Mmenn déi? Yá pó a ònén ke: ²⁰ A òné wásawasa, i yāe ulenéo à mē: Mesiin ma ũo. ²¹ Ǿ aa aà là aa mē: Dén n ũ sai? Elian† n ũa? A wēmá à mē: Aawo! Ǿ aa èa aà là lo: Anabi z̄ɔn§ n ũa? A wēmá à mē: Aawo! ²² Ǿ aa òè lo: Mmenn dé s̄i? Owēε ké wà e o gbé pó wá z̄iɔε. Kpelewa níε o nzia yá musui? ²³ Ǿ à mē: Gbé pó a loɔ d̄ɔ gbáau, àε oné wà zepoo Diien ma ũ, lá ānabi Isaia a yá'òwa.*

²⁴ Gbé pó wà ní z̄iɔ s̄i, aa bò Falisio kíie. ²⁵ Ǿ aa aà là aa mē: Lá Mesiin n ũo ge Elia ge ānabi z̄ɔ, bóyāi níε gbéɔ da'ilekei? ²⁶ Zāa wēmá à mē: Mi gbéɔ da'ileke, āma gbēε kú á guu, á aà d̄s. ²⁷ Alε mó ma gbea, mi ka ké mà aà sabala b̄ɔb̄ɔèo. ²⁸ Yápi kè Betani pó kú Yuudē baale, gu pó Zāa lé gbéɔ da'ilekeuε.

²⁹ Ké a gu d̄, Zāa Yesu è àε mó a kíi, ̄s à mē: Sā pó Lua kpà a d̄unia duuna wolon ke. ³⁰ Gbépi yá má ò yāa ma mē, gbé pó lé mó ma gbea demala, ké a ku ma āa yái. ³¹ Má aà d̄s yāao, āma ma m̄ɔ, máε gbéɔ da'ileke, ké Isailio e aà d̄s yáie.

³² Zāa mé aà seelade ũ à mē: Ma Lua Nisina è à b̄o luabε à s̄u lán felenawa à mò d̄iε. ³³ Má aà d̄s yāao.

† **1:21** Mal 3.23 § **1:21** Iko 18.15 * **1:23** Isa 40.3

Ké Lua ma zĩ gbě̀o da'ilekɛi, a òmɛɛ gbě́ pọ́ má è Lua Nisina mò dĩè, aàpi mé a gbě̀o da Nisínapiu. ³⁴ Ma bee è, ɔ́ má de aà seelade ũ, ɔ́mɛ Lua Né ũ.

Yesu ìwa sě́ia

³⁵ Ké a gu dọ̀, Zāa èa ku we ló ní a ìwa ɔ́ gbě̀on plao. ³⁶ Ké à Yesu è àlɛ gě̀, à mè: Sǎ pọ́ Lua kpàn we! ³⁷ Ké ìwa gbě̀on plapi ɔ́ yápi mà, aa bọ̀ tɛ Yesuzi. ³⁸ Yesu lìli a è aa tɛazi, ɔ́ à ní lá à mè: Bọ́ á yeii? Aa òè: N bɛ ku má ni Labi? (Bee mè Metulu.) ³⁹ A wè má à mè: A mọ́ gwa. ɔ́ aa gè gu pọ́ a kuu è, ɔ́ aa g̀̀aàno zĩbeezi. Oosi mò síi ɔ́ zaawa.

⁴⁰ Gbě̀on pla pọ́ aa Zāa yāmà aa bọ̀ tɛ Yesuzipi ɔ́, an gbě̀do á Sim ɔ́ Piɛɛ dāuna Andeleeɛ. ⁴¹ A gè a v̄̀i Sim ɔ́ lè ḡ́ia, ɔ́ a òè: Wa Mesi è. (Bee w̄́ mɛ ló Kilisi.) ⁴² ɔ́ à g̀̀aàno Yesupi k̄́i. Yesu aà gwà soe à mè: Zāa né Sim ɔ́n n ũ. Wali onɛ sa Piɛɛɛ. (Bee mè gbɛ.)

⁴³ Ké a gu dọ̀, Yesu ye ta Galile bùsuu, ɔ́ à kpàaũ ní Filipio. A òè: Tɛmazi. ⁴⁴ Filipipiá Andelee ní Piɛɛo bɛ w̄́lɛ Besaida gbě́ɛ. ⁴⁵ ɔ́ Filipi gè Natanaeli lè à mè: Gbě́ pọ́ Mɔzizi a yǎ'ò a ikoyǎ guu mé ànabio a yǎ'ò ló, wa aà è. Yosefu né Yesuɛ. Nazaleti gbě́ɛ. ⁴⁶ Natanaeli òè: Gbě́maa a bọ́ Nazaleti? Filipi òè: Mọ́ n gwa. ⁴⁷ Ké Yesu Natanaeli è àlɛ mó a k̄́i, à aà yǎ'ò à mè: Isaili zálalan kɛ, aà nòsɛ mọ́afilí v̄́io. ⁴⁸ ɔ́ Natanaeli òè: N ma d̄́ má ni? ɔ́ Yesu wèwà à mè: E Filipi à ɔ́ gè n sísi, ma n e kaadɔ́ena gbáu. ⁴⁹ ɔ́ Natanaeli òè: Metulu, Lua Né n ũ, Isaili ɔ́ Kían n ũ. ⁵⁰ Yesu òè: Ké má ònɛ ma n e kaadɔ́ena gbáu, ɔ́ n ma náaikèa? Ny ɔ́ yǎz ɔ́ e de ké beela. ⁵¹ A èa òè ló:

Siana mále oé, á luabe e wëa, Lua malaikao i dede Gbënazin Néwa, aai pilawà.†

2

Nɔsɛa Kana

¹ A gɔɔ àaɔde zí wàle nɔsɛ Kana, Galile bùsuu. Yesu da ku we, ² mé wà Yesu ní a ìwao sìsi nɔsɛpi guu lo. ³ Ké vëe kèsã, Yesu da òè: Aa vëe ví lo be. ⁴ Ǿ Yesu wèwà à mè: Akɛa n mɔ ma kíii? A gɔɔ i kamɛɛ yāao. ⁵ Ǿ aà da ò zíkɛnaɔnɛ: Lá a oé pii à kɛ. ⁶ Ola ku we mèn soolo Yudaɔ gbābo'ikabo ũ. A keeɔ í í sí litili basiiɔɛ, a keeɔ basoolo. ⁷ Ǿ Yesu ò zíkɛnaɔnɛ: A íka olaɛ beeɔ pai. Ǿ aa ikà ní pai yeleleyele. ⁸ Ǿ a òné: A tɔ geð bleblen dɔaanaɛ sa. Ǿ aa tò gèòè. ⁹ Ké dɔaanapi í lileá vëe ũpi Ìɛ, i dɔ gu pɔ à bɔuo, āma zíkɛna pɔ aa ípi tɔɔ dɔ. Ǿ dɔaanapi nɔde sìsi ¹⁰ a òè: Vëe na ɔ wí kpámá gia. Gɔɔ pɔ í zòlemá, ɔ wí mó ní a íio sa. Mpi sɔ n vëe na tò gbɛzã.

¹¹ Yesu dabudabu sɛia bee kè Kana, Galile bùsuue. A tɔbò, ɔ aà ìwao aà náaikè.

¹² Bee gbɛa Yesu gè Kapɛnaũ ní a dao ní a dāunao ní a ìwao, āma aai gɔɔplakɛ weo.

Yesu kua Lua ua

(Mat 21.12-13, Maa 11.15-17, Luk 19.45-46)

¹³ Ké Yudaɔ Gëamusu* dikpɛ káikù, ɔ Yesu gè Yelusaleũ. ¹⁴ A è wàle zuo ní são ní felenguuloɔ yia Lua ua, mé ɔlɛũkpakɛnaɔ zòlɛa we. ¹⁵ Ǿ à bàflá tã à ní yá ní bóle, são ní zuo pii. A ɔlɛũkpakɛnapio ɔa fãaa, à ní táabũnuɔ fuangba. ¹⁶ Ǿ a ò felenyianapionɛ: A pɔpio sɛle bɔò pii. Asu ma Mae kpé kɛ ɛle ũo. ¹⁷ Ǿ yá

† 1:51 Daa 28.12 * 2:13 Bɔa 12.1-11

pó kēa láue bee dò aà ìwaᵛgu à mè: N kpé yá ma kũ gbāa, àε ma ibaba.† 18 Ǿ Yuda gbāadeᵛ aà là aa mè: Dabudabu kpele nýᵛ kewēε, ké wà e dᵛ ní yá bee kea iko vii? 19 Yesu wémá à mè: A Lua kpée bee wí, má εa kpépi fele gᵛᵛ àaᵛ. 20 Ǿ gbāadepiᵛ òè: Wè blasᵛ ní mēndoo ᵛ wà kpépi dᵛ, mé mpi nýᵛ fele gᵛᵛ àaᵛ è lò? 21 Ama Lua kpé pó à a yá'òpi, aà me yá àε o. 22 Ké Yesu bᵛ gau, yá pó a òpi dᵛ aà ìwaᵛgu, ᵛ aa yá pó kēa Luayātaalau si† ní yá pó Yesu òpio.

23 Yesu kua Yelusaleũ Gēamusu dikpe zí wà aà náaikè dasi, ké wà dabudabu pó a kèᵛ è yái. 24 Yesu i ní náaikεo, asa a gbépii nᵛε dᵛε. 25 Aà bàa kú ní gbēε gbēnazina yá'oaεoo, asa a yá pó kú ní nᵛε guu dᵛε.

3

Yesu ní Nikodeũ

1 Falisie ku wí me Nikodeũ. Yuda gbāadeᵛ doe. 2 A mò Yesu kíi gwāasina a òè: Metulu, wá dᵛ ké yādanede pó bᵛ Lua kíin n ũ, asa gbēε a fᵛ dabudabu pó ni keᵛ keo, sema Lua kuaᵛnᵛ bàasio. 3 Ǿ Yesu òè: Siana máε onε, mé i ke wà gbé ì lᵛ bàasio, a e àᵛ kpala pó bᵛ Lua kíi dᵛo. 4 Ǿ Nikodeũ Yesu là à mè: Kpelewa wa gbé gbāa ii? A εa gē a da nᵛε guu, aà a i lᵛ yà? 5 Ǿ Yesu wèwà à mè: Siana máε onε, mé i ke wà gbé ì ní ío ní Lua Nisinao bàasio, a e gē kpala pó bᵛ Lua kíi guuo. 6 Gbēnazina ne'iaá me yáε, Lua Nisina ne'iaá nisina yáε. 7 Nsu to yá pó má òne bᵛ n saεo, sema wà á i lᵛ. 8 Iana ì káka gu

† 2:17 Sou 69.10 ‡ 2:22 Sou 16.10

pó a yeiu. Ni a kōfi ma, nili dō gu pó àle bou ge gu pó àle géuo. Maa ìo de ní gbéé pó Lua Nisina aà ìo.

⁹ Ǿ Nikodeū aà là à mē: Kpelewa yá bee a kei? ¹⁰ Yesu wèwà à mē: N Isailio yādanede ia ò ní bee dōoa? ¹¹ Siana mále one, yá pó wá dō ò wi o. Yá pó wá è seeladeon wá ũ, ò ili wá yá sio. ¹² Lá ma tōle yā'òé, ili sio, tó ma luabe yā'òé, á síe?

¹³ Gbēe i gé luabe yāao, sema Gbēnazin Né pó bō we bàasio. ¹⁴ Lá Mōizi mlē se dō musu guwaiwau,* màa wa Gbēnazin Né sé dō musu, ¹⁵ ké gbéé pó lé aà náaike ào wēni láasai ví. ¹⁶ Asa Lua ye dúniazi à kè zài, ò à a Né mēndona kpà, ké gbéé pó lé aà náaike a gao, wēni láasai ò ao ví. ¹⁷ Lua i a Né zī dúnia guu yā dai dúnipila no, ké à dúnia suaba aà sabai yáie.

¹⁸ Yá a zōle aà náaikēnawao. Yá zōle aà náaikēnsaiwa kò, ké i Lua Né mēndonapi náaikēo yáí. ¹⁹ Pó pó tò yá zōle gbéowan ke: Gupua mò dúnia guu, ò aa ye gusiai de gupuapila, ké an yākeao vāi yáí. ²⁰ Asa vāikēna píi za gupuaue, ìli mó gupua kíio, ké aà yākeao su bōo yáí. ²¹ Gbéé pó ì zīke sianawa, ade mé ì mō gupua kíi, ké wà e dō kua Lua guu ò à yápio kèu.

Zāa Da'ilēna Yesu yá'oa

²² Bee gbēa Yesu gē Yude būsuu ní a íwao. A gōoplakēnō we, àle gbéō da'ilēke. ²³ Zāa lé gbéō da'ilēke sō Ainō, Saliū sae, asa í di wee. Wīo mō aà kíi, ò ì ní da'ilēke. ²⁴ Asa wi Zāa dakpeu yāao. ²⁵ Gōo bee Zāa íwaeo nà lekpaakēawa ní Yuda gbāadeeo gbābōa yá musu. ²⁶ Ǿ aa sō Zāazi aa mē: Metulu,

* **3:14** Nao 21.9

gbé pò kunnò yāa Yuudē baale, n aà yā'òwēε, òmε lé gbéó da'ilekε tia, gbépii lé gé aà kíi. ²⁷ Zaa òné: Gbēε lí fō yāε kèò, sema Lua aà gbà zé bàasio. ²⁸ Amε á ma seeladeò ũ, ké má ò máme má Mesii ũo. Ma mē Lua ma zí mà dɔaaèε.† ²⁹ Nɔsena mé nɔ ví. Nɔsena gbēna Ìò zε aà saε, Ì swákpa aà yái, nɔsena lɔò Ì aà pɔ ke na. Beewa sō ma pɔ na kè zài. ³⁰ Sema aàpi ò káfi mapi mío lao.

³¹ Gbé pò bò musu de gbépiia. Gbé pò a kea bò dúnia guuá dúnia gbéε, dúnia yá Ì o. Gbé pò bò luabe de gbépiia, ³² Ìò de pò pò a è ní yá pò a màò seelade ũε, ò gbēε lí aà yá sio. ³³ Gbé pò aà yá sì, ade Lua sianadeke siε. ³⁴ Gbé pò Lua aà zipi Ì Lua yā'o, asa Lua i a Nisina kpawà kasoo. ³⁵ Mae Lua ye a Nézi, ò à pòpii nàè a zí. ³⁶ Gbé pò lé Népi náaike wēni láasai ví. Gbé pò lé gí aà yāmai a wēnipi eo, Lua pò gi paaàzie.

4

Yesu ní Samali nɔεo

¹ Falisio mà Yesu lé gbéó da'ilekε, àle Ìwao e de Zāala. ² I ke Yesu mé ní da'ilekè aziao, aà Ìwao mé kè. ³ Ké Yesu yápi mà, à bò Yude à èa lé tá Galile. ⁴ Gea guu sema aà bò ní Samali bùsuo. ⁵ Ɔ à kà Samali wéle pò wí mε Sikaa. A zà ní tɔole pò Yakɔbu kpà a né Yosefuwa yāaoo.* ⁶ Yakɔbu lɔò ku we. Yesu taa'ò à kpàsa, ò à zòle bɔpi saε. Íatē kà minanguo.

⁷ Samali nɔεe mò ítoí, ò Yesu òè: Ma gba í mà mi. ⁸ Aà Ìwao sō aa gè wéle guu ble lúí. ⁹ Ɔ nɔεpi òè:

† 3:28 Zaa 1.20 * 4:5 Daa 33.19

Yudan n ũ, Samali nɔɛn ma ũ, ɔ́ ńle imia gbɛaaa?
 (Asa Yudaɔ́ ń Samaliɔ́ yá lí kákɔuo.) ¹⁰ Ǿ Yesu òè: Tó
 ń gba pɔ́ Lua í dané dɔ́ ń ma gbé pɔ́ mále í gbɛamao,
 dɔ́ ń gbèaa, mí n gba í wēnide. ¹¹ Nɔɛpi òè: Mae,
 ń goa v́io. Lòɔɛ sɔ́, a ɛ zǎ. Nyɔ́ í wēnidepi e má ni?
¹² N de wá dezi káau Yakɔbula yà? Ǿme l̀bɔpi tòwēɛ.
 Aàpi a imi ń a néɔ́ ń a pɔtuɔɔ. ¹³ Ǿ Yesu òè: Gbé pɔ́ íe
 bee mǐ, imi a ɛa aà de lɔɛ. ¹⁴ Gbé pɔ́ a í pɔ́ má kpáwà
 mi sɔ́, imi a aà de bau lɔɔ. Asa í pɔ́ má kpáwà a gɔ́ aà
 ǹòse guu nibɔna pɔ́ a ibòè wēni láasai ũ. ¹⁵ Ǿ nɔɛpi
 òè: Mae, ma gba í bee, ké imi su ma de mà m̀ò ítoí la
 lɔɔ.

¹⁶ Yesu òè: Gé n zǎ sísi, í m̀ó sǎnu. ¹⁷ Nɔɛpi wèwà
 à mè: Má zǎ v́io. Ǿ Yesu òè: Ké n mè ń zǎ v́io, n
 yǎ'ò a zéwae. ¹⁸ N zǎkè lee sɔɔ, mé gɔ́ɛ pɔ́ ń kuaàno
 tiaá n zǎ no. N síana'ò. ¹⁹ Ǿ nɔɛpi òè: Mae, má d̀ò
 sa ké ànabin n ũ. ²⁰ Wá deziɔ kùle Luaɛ gbɛɛ bee
 musu, ápiɔ sɔ́ i me Yelusaleũ mé gu pɔ́ wǎli kùleuè
 ũ. ²¹ Yesu òè: Nɔɛ, ma yǎ sí. Gɔɔɛ lé m̀ó ké á kùle
 Mae Luaɛ gbɛɛ bee musu ge Yelusaleũ lɔɔ. ²² Ápiɔ, i
 kùle Luaɛ mé á aà d̀ò. Wápiɔ, wi kùleè mé wá aà d̀ò,
 asa gbéɔ́ misia í bɔ́ wá Yudaɔ́ ḱiie.† ²³ Gɔɔɛ lé m̀ó, à
 kà k̀ò, ké lousisin síandɛɔ kùle Mae Luaɛ ń síanao ń
 aà Nisína gbǎao. Gbé bee taa ɔ́ Mae Lua lé wɛɛɛ aà
 kùleɛ. ²⁴ Luaá nisínaɛ, sema gbé pɔ́ aaí kùleèò kùleè
 ń síanao ń aà Nisína gbǎao. ²⁵ Ǿ nɔɛpi òè: Má d̀ò
 ké Mesii pɔ́ wǐ me lɔ́ Kilisi a m̀ó. Tó à m̀ò, a yápii
 b̀òɔlekewēɛ. ²⁶ Ǿ Yesu òè: Ma gbé pɔ́ mále yǎ'one,
 máme má aà ũ.

²⁷ Gɔɔ bee ɔ́ Yesu ìwao sù. Ké àle yǎ'o ń nɔɔɔ, à b̀ò

† 4:22 Isa 2.3

ń sae, āma an gbēe i aà la bó a yei ge b́yāi àle yā'ò
 ń nɔɛpioo. ²⁸ Ǿ nɔɛpi a lo tò we, à gè wéle guu a ò
 gbéɔne: ²⁹ A mɔ g̃ee gwa. A yá pó má kèò p̃ii òmɛɛ.
 Mesii yà mɔɔɔ? ³⁰ Ǿ aa b̀le wéleu, aale gé Yesu kíi.

³¹ Gɔɔ bee s̃o Yesu iwaɔ òè: Metulu, ñỹɔ poble ya?
³² Ǿ a òné: Má pobleae ví pó á d̃so. ³³ Ǿ aà iwaɔ k̃s̃
 lala aa m̀è: Gbēe m̀è ń bleo yá? ³⁴ Ǿ Yesu òné: Ma
 poblea mé gbé pó ma z̃i p̃eākea ũ e mà ge z̃i pó a
 dàɛɛ midèò.

³⁵ Ap̃io i me mɔ síĩ mé g̃ò ké p̃okekɛgɔɔ ká. Mále oé
 à wése buaɔ gwa, asa p̃óɔ mà à kà kekea. ³⁶ P̃okekena
 lé a asea e k̀ò, àle gbéɔ k̃āaa àizāna pó ũ, ké p̃ot̃na
 ń p̃okekenao e p̃onake sānu. ³⁷ Asa yáɛ beeá síanae:
 Gbēdo ì p̃ót̃, gbēdo ì keke. ³⁸ Ma á z̃i p̃okekɛi gua pó
 i z̃ikɛuo. Gbēp̃āleɔ mé z̃ikè we, ò ále ń z̃i ài ble.

³⁹ Samali pó kú wélepi guuɔ Yesu náaikè dasi
 yá pó nɔɛpi òné yáí, ké à m̀è à yá pó á kèò p̃ii
 òɛ. ⁴⁰ Ayāɛto ké aa kà Yesu kíi, aa wabikèwà aà
 g̃órnɔ, ò à k̃érnɔ gɔɔ pla. ⁴¹ Ké Yesu yá'òné, gbēp̃āleɔ
 aà náaikè dasidasi. ⁴² Ǿ aa ò nɔɛpie: I ke yá pó ń
 òwēɛ yáí wa aà náaikèi adoo. Wa aà yā̀mà wáz̃iaɛ,
 ò wá d̃̀ síana ké d̃́nia Suabanan aà ũ.

Bùsu gbāadee né gbágbāa

⁴³ Gɔɔ plapi kear̃nɔ gbɛa ò à tà Galile, ⁴⁴ asa
 Yesupi ò ānabi líb̃ beɛɛ ví az̃ia bùsuuo. ⁴⁵ Ké à kà
 Galile, Galiledeɔ gbāakp̃āàzi, asa aa gè dikp̃ekè
 Yelusaleũɛ, ò aa yá pó a kè dikp̃epi z̃i è p̃ii.†

⁴⁶ Ǿ Yesu èa gè Kana, gua pó à í lìleu ṽɛɛ ũ. § Bùsu
 gbāadee ku we, aà né lé gyāke za Kapenaũ. ⁴⁷ Ké a

† 4:45 Zaa 2.23 § 4:46 Zaa 2.1-11

mà Yesu b̀̀ Yude à s̀̀ Galile, à g̀̀ aà k̀̀i, à wabikèwà aà g̀̀ a né gbágbáiε, asa a ye gaε. ⁴⁸ Ǿ Yesu òè: Mé i ke a dabudabuɔ́ ní yáboṅsaεɔ́ è bàasio, á ma náaikεo. ⁴⁹ Ǿ gbāadeπi òè: Mae, mɔ́ e ma né àɔ́ ga. ⁵⁰ Yesu òè: Ta be. N né a gao. Gõεπi yá pɔ́ Yesu òε s̀̀, ̄̄ à dàzeu. ⁵¹ Gɔɔ́ pɔ́ a be zéu, à kpàaũ ní a zikεnaɔ́, ̄̄ aa òè aà né kú. ⁵² Ǿ à ní lá à mè: Zaa kpeletaa à dáamakèi? Ǿ aa òè: Gia íatē auapilaa ḡ̄ɔ́ ̄̄ m̀̀wāapi g̀̀wà. ⁵³ Ǿ maepi d̀̀ ké zaa pɔ́ Yesu òε a né a gaon we. Ǿ aa aà náaikè, aapi ní a beɔ́ píi.

⁵⁴ Seela plaade pɔ́ Yesu k̀̀ bɔ́a Yude sua Galilen we.

5

Gyāe gbágbāa kpáa'okti

¹ Bee gbεa Yudaɔ́ dikpεε kà, ̄̄ Yesu èa g̀̀ Yelusaleũ. ² Kpáa'okti kú we Sã Bɔ́ε saε, w̄́ mε Bezata ní Ebelu yáo. Kpáa'oktiπi bilandaa v̄́ sɔɔ́, ³ gyāεɔ́ wúleau dasidasi, v̄́aɔ́ ní εεɔ́ ní gbé pɔ́ an gu imiaɔ́. ⁴⁻⁵ Gõεε ku we àε gyāke à kà w̄́ bla plasai. ⁶ Ké Yesu aà è wúlea we, a d̀̀ ké àε gyāke à g̀̀g̀ε maamaae, ̄̄ a òè: N ye ñȳ̄ aafiaa? ⁷ Gyāεπi ẁ̀wà à mè: Mae, má gbēε v̄́ à ma da í guu gɔɔ́ pɔ́ à d̀̀edeεo. Tó máε gé ḡ̄ui, gbēpāle ì dɔ́aa ḡ̄ ma āae. ⁸ Yesu òè: Fεε ze ñ n pε se táa'o. ⁹ Weḡ̄ɔ́ ḡ̄επi aafia'è. A a pε s̀̀ à táa'ò.

Gɔɔ́piá kámabogɔɔ́z̄̄i, ¹⁰ ̄̄ Yuda gbāadeɔ́ ò ḡ̄ε pɔ́ gbàgbāπiε: Kámabogɔɔ́z̄̄in gbā. I kũ ñȳ̄ n pε seao.*

¹¹ A ẁ̀má à mè: Gb́́ pɔ́ ma gba aafia mé òmεε mà a pε se mà táa'o. ¹² Ǿ aa aà là aa mè: Déme òne ñ

* **5:10** Zel 17.21

n pe se ò taa'oi? ¹³ Gbé pò gbàgbāpi dō dé no, asa Yesu gèlɛ bila pò kú we guuɛ. ¹⁴ Bee gbɛa Yesu aà è Lua ua, ɔ̃ a òè: Ma, n aafia'è. Nsu duunakɛ ɔ̃, ké yá pò a vāi de beea su n leo yáí. ¹⁵ Ǿ gǔɛpi gɛ ò Yuda gbāadeɔ̃nɛ Yesu mé tò a aafia'è.

¹⁶ Ǿ gbāadepiɔ̃ fɛlɛ ní ɪadaa Yesuwao, ké i yá bee taaɔ̃ kɛ kámabogɔ̃zɪ yáí. ¹⁷ Ǿ Yesu yázāsímá à m̀è: Ma Mae ɪɔ̃ zíkɛ kámabosaiɛ, màa málɛ kɛ s̃ɔ̃. ¹⁸ Yá bee yáí gbāadepiɔ̃ lé Yesu wɛ de káaua. I kɛ ké ɪli kámabogɔ̃zɪ yádao ado yáí no, ké i mɛ Lua mé a Mae ũ, àlɛ sáakpa ní Luao yáíɛ.

Lua Né iko

¹⁹ Yesu èa a zāsímá à m̀è: Siana málɛ oé, Lua Né lí f̃ɔ̃ yāe kè ní aziaoo, sema yá pò a è a Mae lé kɛ bàasio, asa yá pò aà Mae i kɛ píi, bee aà Népi i kɛ s̃ɔ̃. ²⁰ Asa Mae Lua ye a Nézi, mé i yá pò i kɛ píi ɔ̃ɔ̃. A yá pò a z̃ɔ̃ de beea ɔ̃ɔ̃, i ɔ̃ á saɛ. ²¹ Lá Mae Lua i gɛɔ̃ vu à w̃ɛni kpámá, màa aà Né i w̃ɛni kpa gbé pò á yeiɔ̃wa. ²² Mae Lua lí yákpalekɛ ní gb̃eoo, à yákpalekɛa iko kpà a Néwa píiɛ, ²³ ké gbépii aà Né kpela, lá aaɪ Mae Lua kpelawa. Gbé pò lé Lua Né kpelao lé aà Mae pò aà z̃ɪ kpelao.

²⁴ Siana málɛ oé, gbé pò lé ma yāma mé àlɛ gbé pò ma z̃ɪ náaike w̃ɛni láasai ṽɪ. Yá a z̃ɔ̃lɛwào, à b̀ò gau à gè w̃ɛni guu. ²⁵ Siana málɛ oé, gɔ̃ɔ̃ɛ lé m̀ó, à kà k̀ò, ké gɛɔ̃ Lua Né ɔ̃ɔ̃ ma, an gbé pò màò i vu. ²⁶ Lá Mae Lua w̃ɛnikpaama iko ṽɪ, à w̃ɛnikpaama iko kpà a Néwa ɔ̃.

27 A yákpalekea iko kpàwà ɔ, ké a de Gbēnazin Né† ũ yáí. 28 Asu to bee ɔ á saeo, asa gɔɔe lé mó ké ge pɔ kú miauɔ aa àà ɔɔ ma, 29 aai ɔɔle píi. Maakenaɔ i vu gē wēni guu, vāikenaɔ sō yāzōleama guu. ‡ 30 Mili fɔ mà yāe kè ní maziaoo. Mi yákpaleke lá a òmēewaε, mé mi yákpaleke a zéwa, asa mili mazia pɔeā wεεleo, sema gbé pɔ ma zipi pɔ.

Yesu iko seeladeɔ

31 Tó má de mazia seelade ũ, ma yá náai vío. 32 Seelade pále ku ì ma yá'o, mé má dō ké ma yá pɔ ì o náai ví. 33 Baa ápiɔ, a gbéɔ zì Zāawa, s̄ à s̄iana'òé. § 34 Má daa gbēnazin seeladeke gāuo, mále bee oé ké à e ɔ zia yáíε. 35 Zāa mé filia pɔ naa àle gupu ũ, s̄ a we pɔnakè aa gupuai gɔɔpla. 36 Yá pɔ Mae Lua dāmε mà keɔ, yá pɔ mále kepɔ deé seela ũε ké Mae Lua mé ma zì. Ma seelapi de Zāa pɔla. 37 Ma Mae pɔ ma zì ma yá'ò ɔ. I àà ɔɔ ma ziio, mé i wεsiaàleo,* 38 mé àà yá i zōleki e á s̄ guuo, ké ále gbé pɔ a zì náaikeo yáí. 39 I mēkpa Lua yá kyokeawa, asa iɔ e we á wēni láasai eu. Ma yá s̄ taalapi lé o s̄, 40 kási ále gí mói ma kíi à wēnipi e.

41 Mále sáau wεεle gbēnazina kíio, 42 āma má á dō, má dō ké á ye Luazio. 43 Ma mɔ ní ma Mae tso, s̄ i ma dileo. Tó gbēpāle m̀ò ní azia tso, á àà dile. 44 Lá i sáau wεelekōwa, ili sáau wεεle Lua m̀endonawao, kpelewa á fɔ ma yá sii? 45 Asu àò e māmε má gé ní á yáo ma Mae kíio, Mɔzi pɔ á wé dɔi mé a geð. 46 Tó

† 5:27 Dan 7.14 ‡ 5:29 Dan 12.2 § 5:33 Zaa 1.19 * 5:37 Maa 1.11

a Mɔizi yá sǐ, dǔ a ma yá sǐ sǔ, asa ma yá ɔ a kè láu.
 47 Lá i yá pɔ a kè sio, á ma yá síe?

6

Blekpaa bilawa

(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Luk 9.10-17)

¹ Bee gbɛa Yesu bùa Galile ísidawa, (wǐ mɛ lɔ Tibelia.) ² Bǐla ɔ tɛaazi dasidasi, ké aa aà gyãɔ gbágbãa dabudabuɔ è yáí. ³ Ǿ Yesu dèdɛ zǔlɛ sǐsǐ musu nǐ a ɔwaɔ. ⁴ Yudaɔ Gɛamusu dikpɛ kà kái. ⁵ Ké Yesu wɛsè musu, a è bǐla lé mɔ a kǐi dasidasi, ɔ à Filipi là à mɛ: Mákǐi wá blɛ e luu gbɛɔ blei? ⁶ A bee ò Filipi lɛ gwaa yáíɛ, asa a dǔ lá á ye kɛ. ⁷ Ǿ Filipi wèwà à mɛ: Anusu òaa do pɛɛ, baa tó wa lili baadeɛ yɔyɔ, a pɛɛmáo. ⁸ Aà ɔwaɔ do Andelee, Simɔɔ Píɛɛ dǎuna òè: ⁹ Nɛgɔɛnae ku la a pɛɛ zɔzɔna ví mèn sɔo nǐ kpò giinaeo mèn pla. Bó bee a ke gbɛ dasíɛ beɔ guui? ¹⁰ Yesu mɛ: A to gbɛɔ zǔlɛ. Sè bɔlɔ di gupiuɛ, ɔ aa zǔlɛzǔlɛ. Gɔɔ rítɛɛ aa kà gbɛɔn òaasɔsɔ lɛɛ sɔo (5.000). ¹¹ Yesu pɛɛpɔ sè à Lua sáaukpà, ɔ a kpaalè gbɛ pɔ zǔlɛ wɛpɔnɛ. Màa à kpɔ kpámá lɔ lá aa yeiwa. ¹² Ké aa kà, a ò a ɔwaɔnɛ: A a mɔna pɔ gɔɔ sɛlɛ pii, ké a kee su vǔaaɔ. ¹³ Ǿ aa pɛɛ mèn sɔo pɔ wa sòpɔ mɔna pɔ gɔɔ sɛlɛ gbí kuepla pai.

¹⁴ Ké wà dabudabu pɔ Yesu kèpɔ è wà mɛ: Gbɛpíá ànabi pɔ lé mɔ dúnia guue síana. ¹⁵ Yesu dǔ ké wa ye mɔ a kpa kía ũ nǐ gbãaoɛ, ɔ à gònɛ we à ɛa dèdɛ sǐsǐ musu ado.

Yesu tǎa'oa isidaa

(Mat 14.22-27, Maa 6.45-52)

16 Ké oosi kè, àà ìwaò gè ìsida g̃s̃s̃le. 17 Ǿ aa g̃è gó'ílèna guu, aale bua ìsidapi baale Kapenaũ oi. Gu si kò mé Yesu i mó ní k̃í yāao. 18 Zaa'ian gbāa kàka, ǿ í lé fèlè. 19 Ké aà ìwaò goli aa kà kiloo soo ge soolo taawa, aa Yesu è, àlè taa'o ía, àlè s̃̃ ní gózi, ǿ ṽia ní kú. 20 Ǿ a òné: Mámè, ásu to ṽia á k̃ũo. 21 Aa wèi aà g̃è gó guu, ǿ gópi kà gu p̃ó aale géu g̃òo.

22 Ké gu d̃ò bíla zea g̃s̃s̃le ìsida baale. Aa d̃ó ké gó'ílèna kú we yāa m̃èndoe, mé Yesu i g̃è gópi guu ní a ìwaò, aa tà r̃ít̃èèè. 23 Gbezā gó'ílèna p̃áleò b̃ò Tibelia aa mò gu p̃ó k̃ái ní gu p̃ó w̃à p̃èè s̃òu Dii s̃áaukpa a gbèao. 24 Ké bílapi è aapi ge aà ìwaò ku we loo, aa g̃è gópi guu aa g̃è aà w̃èl̃ei Kapenaũ.

Yesu mé ble p̃ó í ní ká w̃èniwa ũ

25 Ké aa aà è ìsida baa we, aa òè: Metulu, n ka la boe ni? 26 Yesu òné: Siana mále oé, àlè ma w̃èl̃e p̃èè p̃ó á s̃ò a k̃á yáie, i ke dabudabu p̃ó á èo yáí no. 27 Asu z̃ike ble p̃ó í l̃áa yáio, sema ble p̃ó í ní ká àiz̃anawa. Gb̃ènaz̃ín Né mé a á gba blepi, asa aapi ǿ Mae Lua a seela k̃èw̃à.*

28 Ǿ aa aà là aa m̃è: Kpelewa wá ke w̃à yá p̃ó Lua ye w̃à ke kei? 29 Yesu w̃emá à m̃è: Yá p̃ó Lua ye à ke mé gb̃é p̃ó a z̃í náaik̃ea ũ. 30 Aa òè: Dabudabu kpele ñỹò k̃ew̃è ke w̃à e wí n náaik̃ei? Yá kpele ñỹò kei? 31 Wá deziò mana bl̃è guw̃aiwaiu† lá a k̃èa l̃áuwa w̃à m̃è: A ble p̃ó b̃ò musu kp̃ámá aa bl̃è.‡ 32 Ǿ Yesu òné: Siana mále oé, i ke Moizi mé ble p̃ó b̃ò musu kp̃aw̃áo. Ma Mae mé í ble siande p̃ó b̃ò musu kp̃aw̃á. 33 Lua blepi mé gb̃é p̃ó b̃ò musu í

* 6:27 Zaa 1.32 † 6:31 B̃oa 16.15 ‡ 6:31 Sou 78.24

wēni kpa dūniawa ũ. ³⁴ Aa òè: Mae, òyō blē bee taa kpáwá ɔɔpii. ³⁵ Ǿ Yesu òné: Mámē[§] má blē pò ì ní ká wēniwa ũ. Nɔana a gbé pò m̀ ma kíi de ɔo, imi a ma náaikena de bauo. ³⁶ N beeo lá má òéwa, baa ké a ma e, ále ma náaikεo. ³⁷ Gbé pò ma Mae kpàa a m̀ ma kíi, mé má gbé pò m̀ ma kíi yá bauo. ³⁸ I ke mazia pœãkea yáí ma bɔi musu ma m̀o, sema gbé pò ma zǐ pò. ³⁹ Gbé pò ma zǐpi pœãn ke: Másu to gbé pò a kpàaɔ kee vūaaɔ. A ye mà ní bɔ gau ɔɔgbɛzǎzǐ. ⁴⁰ Asa ma Mae pœãn ke: A ye gbé pò wesi aà Néle àle aà náaike wēni láasai eε. Mámē má aà bɔ gau ɔɔgbɛzǎzǐ.

⁴¹ Ǿ Yuda gbãadeɔ zɔakaaazi, ké à m̀ áme á blē pò b̀ musu ũ yáí. ⁴² Aa m̀: Gbépiá Yosefu né Yesue. Wá aà de ní aà dao d̄o lé? Ǿ àle o a bɔ musuea? ⁴³ Yesu òné: Asu zɔakao. ⁴⁴ Gbēe a f̄o m̀ ma kíio, sema ma Mae pò ma zǐ aà sisi bàasio, mí aà bɔ gau ɔɔgbɛzǎzǐ. ⁴⁵ A kēa ānabio lá guu wà m̀: Lua mé a yāda baadeε.* Gbé pò Mae Lua yāmà mé a dà mé ì m̀ ma kíi.

⁴⁶ I ke gbēe Mae Lua è ní wéo no. Gbé pò b̀ aà kíi mé aà è ado. ⁴⁷ Siana mále oé, ma náaikena wēni láasai ví. ⁴⁸ Mámē má blē pò ì ní ká wēniwa ũ. ⁴⁹ A deziɔ mana blè guwaiwaiu, kási aa gá. ⁵⁰ Blē pò ì bɔ musu pò mále opi, tó gbé blè, a gao. ⁵¹ Mámē má blē b́é pò b̀ musu ũ. Tó gbé blēpi blè, aɔ ku ɔɔpiiε. Blē pò má kpámá mé ma mēbaasi ũ, ké dúnia e àɔ wēni ví yáí.

⁵² Ǿ gbãadepio lé lekpaake ní k̄o aa m̀: Gbépi a f̄o a mēbaasi kpáwá wà sóe? ⁵³ Ǿ Yesu òné: Siana

§ 6:35 Bɔa 3.14 * 6:45 Isa 54.13

mále oé, tó i Gbēnazīn Né mebaasi só a aà au miò, áo wēni vío. ⁵⁴ Gbḗ pṓ ì ma mebaasi só mé ì ma au mi wēni láasai ví. Mámε má aà bṓ gau gṓṓgbεzāzī. ⁵⁵ Asa ma mebaasiá blε síandεε, mé ma auá imia síandεε. ⁵⁶ Gbḗ pṓ ì ma mebaasi só mé ì ma au mi ku ma guu, mé má kú aà guu. ⁵⁷ Lá Mae Lua bḗε ma zī, mé miṓ ku aà yái, màa gbḗ pṓ ì ma mε so aṓ ku ma yái. ⁵⁸ Blε pṓ bṓ musun we. A dε lán blε pṓ á deziṓ blè aa gáwao. Blεεbeeblena aṓ ku gṓṓpiiε.

⁵⁹ Yesu yá beε ṓ gṓṓ pṓ àlε yādané Kapεnaū lousisikpεuε.

Yesu iwaṓ pṓṓbṓzākεa

⁶⁰ Ké aà iwaṓ yápi mà, an daside mè: Yá gbāε, déme a fsi? ⁶¹ Yesu dṓ a iwaṓwa ké aale zṓaka yápi musu, ṓ a òné: Yápi lé á fu yà? ⁶² Tó a sù á è Gbēnazīn Né fèlε lé tá gu pṓ a kuu yāa sṓ bε? ⁶³ Lua Nisīna mé ì wēni kpámá, mebaasi pṓε ũ weo. Yá pṓ má òéṓ mé Lua Nisīna pṓ ì ní ká wēniwa yá ũ. ⁶⁴ Kási á gbḗε lé ma náaikεo. Asa Yesu gbḗ pṓ lé a náaikεoṓ dṓ za káau ní gbḗ pṓ a su a kpámáo. ⁶⁵ ṓ à mè lṓ: Bee yái má òé, gbḗε a e mṓ ma kíio, sema Mae Lua aà gbà zé bàasio.

⁶⁶ Za gṓṓ bee aà iwaṓ pṓṓbṓzākè dasidasi, aai tεaazi lṓ. ⁶⁷ ṓ Yesu a iwa gbḗṓn kuεplao là à mè: A ye ta sṓ yà? ⁶⁸ Simṓṓ Piεε wèwà à mè: Dii, dé kíi wá géui? N wēni láasai yá ví. ⁶⁹ Wa n náaikè, ṓ wá dṓ ké Lua gbḗ pṓ a kua adoan n ũ. ⁷⁰ Yesu òné: A gbḗṓn kuεplao, mi á sεo lé? Kási á gbḗdo Setāu ví. ⁷¹ Simṓṓ Isalioti né Yudasi yá ṓ àlε o. Aàpi mé gbḗṓn kuεplapiṓ gbḗdo pṓ a aà kpámá ũ.

7

Yesu gɛa Lákpɛɔba dikpɛu

¹ Bee gbɛa Yesu gɛ Galile wɛ́lɛ n̄ wɛ́lɛo, asa a ye bɛbɛ Yudeo, kɛ Yuda gbãadeo lé aà wɛ yáí. ² Yudaɔ Lákpɛɔba dikpɛ káikũ,* ³ ɔ̄ aà dāunao òè: Fɛlɛ lakii gé Yude, kɛ n̄ ìwa pɔ́ kú wɛo yá pɔ́ n̄lɛ kɛo e s̄o. ⁴ Tó gbɛ́ ye tɔbɔ, ìli a yáɔ kɛ asii guuo. Lá n̄lɛ yáɛ beeo taa kɛ, n̄ nzia ɔb dúniaɛ. ⁵ Baa aà dāunapio i aà náaikɛo. ⁶ Ǿ Yesu ònɛ́: A gɔɔ i kameɛ yāao. Apio s̄o, gɔɔpii zɛv̄í. ⁷ Dúnia a wɛ zaáguo, āma a zamagu, kɛ mi mɛ aà yákea v̄ai yáí. ⁸ A gé dikpɛpiu, mále géuo, asa a gɔɔ i kameɛ yāao. ⁹ Aà yápi oa gbɛa à gò Galileɛ.

¹⁰ Kɛ aà dāunapio gɛ dikpɛpiu, ɔ̄ à gbàsa gɛ. I gé bíla wáao, à gɛ asii guuɛ. ¹¹ Yuda gbãadeo lé aà wɛlɛ dikpɛpiu aa m̄è: Aàpi ku má ni? ¹² Bíla guu wàlɛ yákũkũ o maamaa aà musu. Gb̄ɛo m̄è: Gb̄ɛmaae. Gb̄ɛo m̄è: Aawo, àlɛ gb̄ɛ́ ɔ̄s̄as̄ae. ¹³ Gb̄ɛ i aà yā'o gupuauo, kɛ wàlɛ v̄iake gbãadepionɛ yáí.

¹⁴ Kɛ dikpɛ kà a guo, Yesu gɛ Lua ua, àlɛ yādané. ¹⁵ Aà yá b̄o gbãadepio saɛ aa m̄è: Gb̄ɛ́ pɔ́ i kyokɛo mé lá d̄o kɛwaa? ¹⁶ Ǿ Yesu ònɛ́: Yá pɔ́ mi danéá mazia yá no, gb̄ɛ́ pɔ́ ma z̄i yáɛ. ¹⁷ Tó gb̄ɛ́ ye zɛ n̄ Lua pɔɛãkeao, tó ma yādanɛ dɛ aà pɔ́ ũ ge mazia yá mále o, aɔ d̄oɛ. ¹⁸ Gb̄ɛ́ pɔ́ ì azia yā'o lé wɛlɛ à tɔbɔɛ. Gb̄ɛ́ pɔ́ ì wɛlɛ à gb̄ɛ́ pɔ́ a z̄i tɔbɔ, ade náai v̄i, moafili kú aà guuo. ¹⁹ Moizi i ikoyādaéo lé? A gb̄ɛ yápi k̄ua s̄o. Bóyái ále ma wɛi?

* 7:2 Iko 16.13

20 Ǿ bíla òè: N tǎa víe. Démε lé n wei? 21 Yesu òné: Yá m̀endo má k̀è, ̄ ò à b̀ò ápií sae. 22 M̀oizi t̄z̄yā dàé,† ̄ ò i t̄z̄ō kámaboḡz̄i. (Kási i ke M̀oizi mé dàaleo, à b̀ò á dezi káauo k̀íie.)‡ 23 Lá w̄i t̄z̄ōnéε kámaboḡz̄i, ké wasu b̀o M̀oizi ikoyā kpeo yái, b̀oyái á p̀o paamazi, ké ma gb́é m̀è búu gbà aafia kámaboḡz̄i?§ 24 Asuli yá gwa lá á wé lé ewao. Ali yá gwa a zéwa.

K̀okpaalea Yesu yái

25 Ǿ Yelusaleũdeeò m̀è: Gb́épiá gb́é p̀o wàle we nolo? 26 Gwa, àle yá'o gupauu kee, mé gb́ee lé ledaaázioa? Gbãadeò aà ò M̀esii ũ síana yá m̀oò? 27 Wá ò gu p̀o gb́éepi b̀òu. Tó M̀esii m̀ò, waò ò gu p̀o à b̀òuo. 28 Ayámeto g̀oò p̀o Yesu lé yádané Lua ua, à p̀ùna à m̀è: A ma ò mé á ò gu p̀o ma b̀òu. Kási mi m̀ó n̄ mazíao. Gb́é p̀o ma z̄íá síandee, mé á aà òso. 29 Má aà ò, asa ma b̀o aà k̀íie, aàpi mé ma z̄i. 30 Ǿ aale wele aà k̀ú, áma gb́ee i ̀k̀áwàò, asa aà g̀oò i pa yáao. 31 Bíla guu wà Yesu náaikè dasi wà m̀è: Tó M̀esii m̀ò, a dabudabuke dasi de a p̀o p̀o gb́é bee k̀èla yá?

32 Ké Falisio mà wàle yákúkū o zā guu aà yá musu, ̄ sa'onkiaò n̄ Falisipio òaio z̄i aà k̀ú. 33 Ǿ Yesu m̀è: Ma kuaáo g̀ò ỳo, mí gbasa tá gb́é p̀o ma z̄i k̀í. 34 A ma wele a kuaa, asa á f̄ó gé gu p̀o má k̀úuo.* 35 Ǿ gbãadepio lé k̀õ lala aa m̀è: Má a ye géu, wí kuawài? A ye gé wá gb́é p̀o lala'ò buipáleo guuò

† 7:22 Lev 12.3 ‡ 7:22 Daa 17.10 § 7:23 Zāa 5.9 * 7:34 Zāa 12.26, 14.3, 17.24

kíi à yāda buipālepione yà? ³⁶ Yá pọ a òpi mi dea ni? A m̀è wá a wεεε wà kuawa, gu pọ á kúu, wá f̄́ gé weo.

³⁷ Dikpe ɔɔɔ gbia pọ de kaa'isizi ũ, Yesu f̄́εε p̀namá à m̀è: Gb́́ pọ imi lé de aà m̀o ma kíi, ³⁸ gb́́ pọ lé ma náaike aà imi, í pọ í ní ká wēniwa iɔ b̀o aà ǹòse guu, lá a k̄́a Luayātaalauwa.† ³⁹ A bee ò Lua Nisina pọ gb́́ pọ lé a náaikeo e yá musue. Aai Lua Nisinapi e ɔ́iao, ké Yesu i t̀oɔ yāao yáí.

⁴⁰ Ké bíla yápi mà, gb̄́eo m̀è: Gb́́piá ānabipie síana. ⁴¹ Gb̄́eo m̀è: Gb́́ beepiá Mesiiε. Ama gb̄́eo m̀è: Mesii a b̀o Galilee? ⁴² A k̄́a Luayātaalau wà m̀è Mesiiá Davidi buie,‡ a b̀o Davidi be w̄́εε Beteleũε. § ⁴³ Ǿ bíla k̄́kpaalè Yesu yáí. ⁴⁴ An gb̄́eo ye aà kú, āma gb̄́e i ɔ́k̄́awào.

⁴⁵ Ǿ d̄́aiɔ èa tà sa'onkiaɔ ní Falisiɔ kíi. Ǿ aa ní lá aa m̀è: B́́yáí i aà k̄́ s̀ùòò ni? ⁴⁶ D̄́aiɔ w̄́emá aa m̀è: Gb̄́e i yá'o lán gb́́piwa yāao. ⁴⁷ Ǿ Falisiɔ òné: A á s̄́as̄́ s̄́o yà? ⁴⁸ Gb̄́adee ge Falisie aà náaik̄́e? ⁴⁹ Bíla bee Lua yá d̄́o, Lua láaiz̄́ímáε. ⁵⁰ Nikodeũ pọ gè Yesu kíi* yāá gb̄́adeɔ doε. A òné: ⁵¹ Wá ikoyā guu wà m̀è, wásu yáda gb́́éla aà yāmasai ge yá pọ a k̀è d̄́saio. ⁵² Aa òè: Galile gb́́n n ũ s̄́o? Wétei n̄ gwa. Nȳ̄o e ānabie a b̀o Galileo. ⁵³ Ǿ baade tà a be.

8

N̄ε pọ wa k̀ú ní ɔ́o

† **7:38** Isa 44.3, Eze 47.1 ‡ **7:42** 2Sam 7.12 § **7:42** Mis 5.1

* **7:50** Zaa 3.1-2

1 Yesu gè Kùkpe sìsìpòlèu. 2 Ké a gu dò gòò, à èa gè Lua ua. Gbépii m̀ò aà k̀í, ò à z̀òlè lé yádané. 3 Ǿ M̀oizi ikoyádanèdeò ní Falisiò m̀ò ní ǹòe p̀ó wa k̀ù ní g̀òo, aa aà z̀è z̀á guu 4 aa ò Yesuè: Metulu, wà ǹòee bee k̀ù ní dàakeaoe. 5 M̀oizi d̀ilèẁèe wá ikoyá guu wà ǹòe bee taa pápa ní gbèo wà deè. * N è kpelewa s̀oi? 6 Aa bee ò ké aalè líkpalèwà aa e yádaaála yáie. Ǿ Yesu náale, àlè ògbekè t̀òlèwa. 7 Ké aa g̀í lé aà lala, ò à a mi f̀èlè a òné: A gbé p̀ó i duunake yáao, aà aà pá ní gbèo séia. 8 Ǿ à èa náale, àlè ògbekè t̀òlèwa b̀o. 9 Ké aa mà màa, ò aa g̀èzèa dodo sea za gbèz̀òòwa. Ǿ Yesu g̀ò ado ní ǹòepio. 10 Ǿ à èa a mi f̀èlè a òè: Ǹòe, aa tà má ni? Wi yádanla l̀oa? 11 Ǹòepi wèwà à m̀è: Baa, gbèe ku la b̀o. Ǿ Yesu òè: Mapi má yádanla s̀o. Géi. Za gbá r̀isu duunake b̀o.

Yesu mé gupua ũ dúniaè

12 Ǿ Yesu yá'ò bílae b̀o à m̀è: Mámè má gupua ũ dúniaè, gbé p̀ó temazi aò ku gusiau b̀o, gupua p̀ó i ní ká wèniwa ò aò ví. 13 Ǿ Falisiò òè: N de nzíla seelade ũ, n yá náai ví. † 14 Ǿ Yesu wèwà à m̀è: Baa tó mále mazíla yá'o, ma yá náai ví, asa má d̀õ gu p̀ó ma b̀ou ní gu p̀ó mále táuo. Apiò, á gu p̀ó ma b̀ou ní gu p̀ó mále táuo d̀õ. 15 Alè ma tàae e lá á wé lé ewae. Mále gbèe tàae eo. 16 Tó ma su gbé tàae è, ma aà tàae'ea aò náai ví, asa má kú madoo, ma Mae p̀ó ma z̀í kumanò. 17 A kú á ikoyá láu wà m̀è, seelade gbèon plaò yá mé náai ví. 18 Mámè má de mazíla seelade ũ. Ma Mae p̀ó ma z̀íá ma seelade b̀o. 19 Ǿ aa aà là aa m̀è: N mae ku má ni? Yesu wèwà à m̀è:

* 8:5 Iko 22.22-24 † 8:13 Zaa 5.31

A ma d̄so mé á ma Mae d̄so. Tó a ma d̄s, d̄s a ma Mae d̄s.

²⁰ Yesu yá bee ò ɔsikii, gɔɔ pó àlɛ yādané Lua uaɛ. Wi aà kũo, asa aà gɔɔ i pa yāao.

²¹ Ǿ Yesu òné lɔ: Málɛ tá mé á ma wɛɛɛ, āma á ga á duuna guuɛ. A f̄s gé gu pó málɛ táuo. ²² Ǿ gbāadepiɔ m̀è: A m̀è wá f̄s gé gu pó álɛ táuo. Asu azia dɛ yá mɔɔɔ? ²³ Ǿ Yesu òné: Z̄lɛ la gbéɔn á ũ, musu gbén ma ũ. Dúniaɛ bee gbéɔn á ũ, dúniaɛ bee gbén ma ũo. ²⁴ A yáí tò má òé á ga á duuna guuɛ. Asa tó i si máme má aà ũo, † á ga á duuna guuɛ. ²⁵ Ǿ aa aà là aa m̀è: Mmɛnn déi? Yesu wèmá à m̀è: Gbé pó má òé za káauɛ. ²⁶ Má yāvī dasi mà o á yá musu, mí yādaoála. Gbé pó ma z̄lá siandɛɛ, yá pó má mà aà k̄i ō mi o dúniaɛ.

²⁷ Aai d̄s ké Mae Lua yá ō àlɛ onéo, ²⁸ ō Yesu òné: Tó a Gbēnazin Né sɛ d̀ò musu, í gbasa d̄s máme má aà ũ. Mili yāe kɛ ní maz̄lao, yá pó ma Mae dàmeɛ ō mi o. ²⁹ Gbé pó ma z̄l kumanɔ, i ma to madoo, asa miɔ yá pó ì kaaàgu kɛ gɔɔpiiɛ. ³⁰ Gɔɔ pó Yesu lé yápiɔ o, wà aà náaikè dasi.

Yesu dɛa Ablahaũ

³¹ Ǿ Yesu ò Yuda gbāade pó aa a yá siɔnɛ: Tó á ma yá kũa, áɔ dɛ ma iwaɔ ũ yāma. ³² Aɔ siana d̄s, siɔnapi i to à gɔ w̄éɛ ũ. ³³ Ǿ aa òè: Ablahaũ buin wá ũ, wi zɔble gbēɛ yāao. Ǿ níle o wá gɔ w̄éɛ ũa? ³⁴ Yesu wèmá à m̀è: Siɔna málɛ oé, gbé pó ì duunakɛá duun zɔɛ. ³⁵ Zɔá ua gbéɛ gɔɔpiiɔ, ua né mé ua gbé ũ gɔɔpii. ³⁶ To Lua Né á bó, á gɔ w̄éɛ ũ

† 8:24 Bɔa 3.14

siana. ³⁷ Má dõ ké Ablahaũ buin á ù, ãma ále ma we, ké ìli ma yáda á nòseuo yáí. ³⁸ Yá pó má è ma Maewa ñ mále o, yá pó á mà á mae kíí ñ ále ke. ³⁹ Ǿ aa òè: Ablahaũ mé wá mae ù. Ǿ Yesu òné: Tó Ablahaũ ɔlesenaɔn á ù, dõ ále Ablahaũ kea ke. ⁴⁰ Tia kéwa ále ma we, ma gbé pó ma siana'òé, siana pó má mà Lua kíí. Ablahaũ i yá bee taa keo. ⁴¹ Ale á mae kea kee.

Ǿ aa òè: Naaenɔn wá ùo. Wá mae mènɔe, òn Lua ù. ⁴² Yesu òné: Tó á maen Lua ù, dõ á yemazi, asa Lua kíí ma bɔu ma mɔ. Mi mó n maziaoo, aàpi mé ma zí. ⁴³ Bóyáí á ma yá midõo ni? Ké á fõ swãɔ ma yáío yáíe. ⁴⁴ A mae Ibiisi pón á ù, aà pɔeã ñ á ye ke. Gbèdenan aà ù za káau, i ze n sianaoo, ké siana ku aà nòse guuo yáí. Tó à ɛtò, aàzia daan we, asa ɛden aà ù, ɛgeɔ midee. ⁴⁵ Mapi sã mi siana'o. A yáí ili ma yá sio. ⁴⁶ A guu, déme duuna èai? Lá siana mále o, bóyáí ále ma yá sio ni? ⁴⁷ Gbé pó de Lua pó ù ì swãɔ yá pó Lua lé oie. A de Lua pó ùo, a yáí ili swãɔ ma yáío.

⁴⁸ Ǿ gbãadepio òè: Samali gbén n ù! N táa víe! Wá yá na noa? ⁴⁹ Yesu mè: Má táa seao. Mi ma Mae kpela, ñ i ma kpebo. ⁵⁰ Mili weele mà azia tɔbo, Lua mé ì weelemee, òme yãgõgõna ù. ⁵¹ Siana mále oé, gbé pó ma yá kúa a ga bauo.

⁵² Ǿ gbãadepio òè: Wá dõ sa ké n táa ví. Ablahaũ gà n ãnabio píí, ñ nle o gbé pó n yá kúa a ga bauoa? ⁵³ N de wá dezi Ablahaũ pó gála yà? Anabio gága b. Dé nle nzia dile a ùi? ⁵⁴ Yesu mè: Tó mále mazia tɔbe, bee gbiao. Ma Mae pó ále me a de á Lua ù, aàpi mé ì ma tɔbo. ⁵⁵ A aà dõo, ãma má aà dõ. Tó

ma mè má aà d̄so, máo de εede ũ lááwae. Má aà d̄s mé má aà yá k̄ua. ⁵⁶ A dezi séia Ablahaũ p̄nakè ma ḡo ea yá musu. A è, ñ aà p̄o k̄ena. ⁵⁷ Ǿ gbãadepio òè: Ni ka wè blakwi yãao, ñ n Ablahaũ èa? ⁵⁸ Yesu òné: Siana máε oé, e wào gé Ablahaũ ii, má kú.

⁵⁹ Ǿ aa gbε sèε wà aà pápaò. Ǿ à ùε à bò Lua ua.

9

Gbé p̄o wa ì v̄ia gbágbãa

¹ Ké Yesu lé bebe, à gbé p̄o wa ì v̄ia è. ² Ǿ aà ìwao aà là aa mè: Metulu, dé duuna yáí ñ wà gbépi ìi v̄ia? Aà zia p̄o yáí yã, ge aà de ní aà dao p̄oε? ³ Yesu wemá à mè: I ke aà duuna ge aà de ní aà dao p̄o yáí no. Ké wà Lua yãkea ewà yáíε. ⁴ Sema wà gbé p̄o ma zì yãkea ke za gupua wéi. Gwãasina lé mó ké gbēe a e yãe ke lo. ⁵ Goo p̄o má kú d̄unia guu, má de gupua ũ d̄uniaε.

⁶ Ké a ò màa, à lé'i tò bùsuwa, ñ a yà a màma aà wéowa. ⁷ A òè: Ge ñ oopi Siloe í guu. (Bee mè í sísia.) Ǿ à gè oopi, ñ à sù wé wēa. ⁸ Aà fáanideo ní gbé p̄o aa aà d̄s baakena ũo mè: Gbé p̄o lo baake z̄leapin weo lò? ⁹ Gbēo mè: Aàpiε. Gbēo mè: Aawo, ade b̄oàwae. Ḡoepi mè: Mámε! ¹⁰ Ǿ aa aà là aa mè: Kpelewa ní kè n wé wèi? ¹¹ A wemá à mè: Gbé p̄o w̄i mε Yesu mé bùsu yà a màma ma wéwa, à mè mà ge oopi Siloe í guu. Ké ma ge oopi, ñ ma gu'è. ¹² Ǿ aa aà là aa mè: Aàpi ku má ni? A mè: Má d̄so.

¹³ Ǿ aa gè Falisio k̄i ní gbé p̄o de v̄ia ũ yãpio. ¹⁴ A mo lè kámaboḡoz̄i ñ Yesu bùsu yà à aà wé wèè. ¹⁵ Ǿ Falisio aà là lo: Kpelewa ní kè n gu'èi? A wemá à

mè: A bèlè nà ma wéwae. Ké má pìpi, ò ma gu'è. ¹⁶ Ǿ Falisieò mè: Gbèpi i bɔ Lua kíio, asa ili kámabogɔɔzì yádao. An gbèeò mè: Duunkena a fɔ dabudabu beeò taa kee? Ǿ aa kɔkpaalè. ¹⁷ Ǿ aa à là bɔ: Mpi sɔ n gbé pɔ à n wé wène, níle e kpelewa àà yá musui? A mè: Anabie.

¹⁸ N beeo gbāadeò i si ké a de vĩa ù ò àà wé wèò, ò aa gè àà de ní àà dao sisi. ¹⁹ Aa ní lá aa mè: A nén laa? A àà ì vĩa yāma yà? Kpelewa a kè àle gu'e sai? ²⁰ Ǿ àà de ní àà dao wèmá aa mè: Wá dɔ ké wá néé. Wa àà ì vĩa. ²¹ Ama lá a kè sa àle gu'e, wá dɔ. A àà la we, gbé gbāae, a fɔ azia yā'o. ²² Àà de ní àà dao ò màa, ké aale vĩake gbāadeone yáie. Asa aa zèò ké gbé pɔ ò Yesuá Mesiie, wà lousisikpezòè. ²³ Bee yáì àà de ní àà dao mè, gbé gbāae, aa àà la.

²⁴ Gbé pɔ de vĩa ù yāapi sísia gèn plaade guu ò aa òè: O ní sɔ ní Luao. Wá dɔ ké gɔepiá duunkena. ²⁵ Ǿ à mè: Tó duunkena, má dɔ. Yá mendo má dɔ. Vian ma ù yāa, ò mále gu'e sa. ²⁶ Ǿ aa à là aa mè: Bó a kènei? A n wé wène kpelewa ni? ²⁷ A wèmá à mè: Má òé kò, i swáseio. Bóyáì á ye mai bi? A ye gɔ àà ìwaò ù sɔ yà? ²⁸ Ǿ aa zɔadòwà aa mè: Mmè ní de àà ìwa ù we! Wamɔɔwà Mɔizi ìwaon wá ù. ²⁹ Wá dɔ ké Lua yá'ò Mɔizie. Aàpi sɔ, wá dɔ gu pɔ à bɔuo.

³⁰ Ǿ gɔepi òné: Yábɔnsae ma we! A ma wé wème, ò á dɔ gu pɔ à bɔuo? ³¹ Wá dɔ ké Lua lí swáse duunkenaò yáio, ì swáse a yāmana pɔ ì a pɔeã ke yáì. ³² Zaa Lua dúnia kàle, wi ma gbèe gbé pɔ wa ì vĩa wé wèò. ³³ Tó gbépi i bɔ Lua kíio, a fɔ pɔe keo. ³⁴ Ǿ aa òè: Wà n i duuna guu míomibe, ò níle

yādadawēea? Ǿ aa àà yà.

Luad̄saiá v̄lakūa

³⁵ Yesu mà wà àà yà. Ké à àà è, à àà là à m̄è: Nl̄e Gb̄ēnaz̄in Né náaika? ³⁶ Ḡōēpi w̄èwà à m̄è: Mae, d̄én àà ūi, ké mà e àà náaik̄ei? ³⁷ Yesu òè: N àà è, aàpi mé lé yá'onno. ³⁸ Ǿ ḡōēpi òè: Dii, m̄ále n náaika. Ǿ à k̄ul̄è. ³⁹ Ǿ Yesu m̄è: Gb̄é̄o kpaalea yáí ma moi d̄ún̄iauo la, ké w̄ésiadeo gu'e, w̄ek̄ēnao i ḡō v̄l̄ao ū.

⁴⁰ Falisieo ku we. Ké aa yápi mà, aa òè: Wápio, v̄l̄aon wá ū s̄ōa? ⁴¹ Ǿ Yesu òné: Tó v̄l̄aon á ū, d̄ō á duuna v̄io. Lá ále o á w̄é k̄ēa, á duuna ḡi kuē.

10

Yesuá s̄ādān maa

¹ Siana m̄ále oé, gb̄é p̄ó lí ḡē s̄ā kaa léuo, ì v̄i kaaa gup̄alei, adeá kp̄áie, kp̄áiweliw̄ēē. ² Gb̄é p̄ó ì ḡē kaa léu s̄ō, ade mé s̄ādāna ū. ³ Kaa lé d̄ōana ì zew̄ē adeē, s̄āo s̄ō aa àà loo d̄ō. I a s̄āo sísi an baade t̄ōwa, ì b̄ol̄ēn̄o. ⁴ Tó à b̄ol̄ēn̄o, ì d̄oan̄é, aaīo teaàzi, ké aa àà loo d̄ō yáí. ⁵ Aali we t̄ē gb̄ēp̄alezio. Aaī b̄àal̄è, ké aa gb̄ēp̄ale loo d̄ōo yáí.

⁶ Yesu yápi l̄èēūné, ̄ō aai d̄ō b̄ó yá a ònéo. ⁷ Bee yáí Yesu èa òné: Siana m̄ále oé, m̄ám̄e má kaa lé ū s̄āone. ⁸ Gb̄é p̄ó aa d̄oam̄ēoá kp̄áione, kp̄áiweliw̄eone m̄pii, ̄ō s̄āo i r̄i yāmao. ⁹ M̄ám̄e má kaa lé ū. Gb̄é p̄ó ḡè ma guu a aafia'e. Alio ḡē alīo bo, ali p̄oblek̄ii e. ¹⁰ Kp̄áí'oa yáí ̄ō kp̄áí ì moi, ì p̄ó de ì p̄ó ò̄okpa. Ma moē, ké gb̄é̄o aao w̄ēni v̄i, aaīo v̄i à k̄è zài. ¹¹ M̄ám̄e má s̄ādān maa ū. S̄ādān maa ì gi a w̄ēnii a s̄āo yáí. ¹² Gb̄èwinaá s̄ādān maa no. Lá s̄āo de àà p̄ó

ũo, tó a è àwalewana lé mós, ì são to we à bàalèè, ò àwalewana ì são kúkú ì ní fãaa. ¹³ Gbèpi bàa lío kú ní são, ké a de gbèwina ũ yáí.

¹⁴ Mámé má sādān maa ũ. Má a são dō, mé aa ma dō, ¹⁵ lá Mae Lua ma dō mé má aà dōwa. Málé gí ma wēnii an yáí. ¹⁶ Má sã pãleó ví aa ku kaaε beeuo. Sema mà dāané sō. Aa ma lóo ma, kpàsa i gō mēndo ní dānao mēndo. ¹⁷ Málé gí ma wēnii ké mà εa si ló yáíε. A yáí Mae Lua yeimazi. ¹⁸ Gbēe a ma wēni siao, má gíi ní maziaoε. Má a giia zé ví, mé má a sia zé ví ló. Yá pó ma Mae dīlemēen we.

¹⁹ Yápi yáí Yuda gbāadeó kōkpaalè ló. ²⁰ An guu gbé daside mē: A tãa víε, aà mi líaaε. Bóyáí ále swáε aà yáii? ²¹ An gbēeó mē: Tãade yá'oan weo. Tãa a fĩ vía wé wēe?

Yesu a luakε oané

²² Lua kpé sakēa Yelusaleũ dikpe kà. Buziεε, ²³ ò Yesu lé bebe Lua ua a gu pó wĩ mε Salomóo bilandaau. ²⁴ Ō Yuda gbāadeó líaaàzi aa aà là aa mē: Nyó wá tó looa e bōε ní? Tó Mesiin n ũ, owēε wásawasa. ²⁵ Ō Yesu wēmá à mē: Má òé, i sio. Yá pó málé ke ní ma Mae tóo, yápió mé a seela ũ. ²⁶ Apio sō i sio, ké á de ma são ũo yáí. ²⁷ Ma são ì ma yāma. Má ní dō mé aaò temazi. ²⁸ Mi wēni láasai kpámá, aa gaga bauo. Gbēe a fĩ ní bō ma ózió. ²⁹ Ma Mae mé ní kpaa, mé aà zōo de gbépiia. Gbēe a fĩ ní bō aà ózió. ³⁰ Mapi ní ma Maeo wá douε.

³¹ Gbāadepio gbε sèle ló, aa ye aà pápaò aa aà de. ³² Ō Yesu òné: Ma yāmaa pó ma Mae dāmēεo kèé dasi. A kpele yáí á ye ma pápa ní gbēoi? ³³ Ō

gbãadepio wèwà aa mè: Wá ye wà ní pápa ní gbεo yãmaa pó ní kè yáí no. Ké n dɔε ní Luao yáíε.* Gbēnazinan n ũ, ̄ n nzia d̄ile Lua ũ. ³⁴ Ǿ Yesu wemá à mè: Lua ò á ikoyã láu à mè, luaɔn ní ũ.† ³⁵ Lua i o gbé pó àle yã'onépioε luaɔo lé? Aà yá bāδεa ví s̄o. ³⁶ Ma gbé pó ma Mae ma dile adoa à ma z̄i d̄unia guu s̄o, ké ma mè Lua Nén ma ũ, b̄oyái a mè ma d̄ε ní Luaoei? ³⁷ Tó mále ma Mae kea keo, ásu ma yá sio. ³⁸ Tó mále ke s̄o, baa tó i ma yá sio, à ma náaike ma yákeɔ yáí, ké à e d̄o s̄áasã Mae Lua ku ma guu mé má kú aà guu. ³⁹ Ǿ aa èa lé zεwεεε wà aà kú, ̄ à p̄ilimá.

⁴⁰ Ǿ à èa gè Yuudē baale, gu pó Zaa gbéɔ da'ilékèu s̄éia. A gɔɔplakè we,‡ ⁴¹ ̄ wà mò aà k̄i dasidasi wà mè: Baa ké Zaa i dabudabue keo, yá pó a ò gbéε bee musu piiá s̄ianaε. ⁴² Ǿ wà aà náaikè we dasi.

11

Lazaa gaa

¹ Gbé pó w̄i mε Lazaa lé gyáke Betani, w̄éle pó aà d̄áε Maliama ní Maatao kuu. ² Maliamapi mé n̄ε pó tulale kà Diiwa à aà gbá wàa ní a mikāo ũ. ³ Ǿ Lazaa d̄áepio lékp̄s̄akè Yesuε aa mè: Dii, n gbēna lé gyáke. ⁴ Ké Yesu yápi mà à mè: Gyāpi miá ga no. Ké Lua z̄ɔkε b̄o gupuaui yáíε, Lua Né i t̄ob̄o a musu. ⁵ Yesu ye Maata ní aà d̄aunao ní Lazaozi. ⁶ Aà Lazaa gyákeε baomaa gbεa à kè gu pó á kúu ḡia gɔɔ pla.

* **10:33** Lev 24.16 † **10:34** Sou 82.6 ‡ **10:40** Zaa 1.28

⁷ Bee gbɛa ɔ̄ a ò a ìwaɔnɛ: Wà ɛa gé Yude. ⁸ Ǿ aà ìwaɔ òè: Metulu, gbãadeɔ ye n pápa n gbɛo i gɛgɛo, ɔ̄ n ye wà ɛa gé we ba? ⁹ Yesu m̀è: Fãanɛ do lɛlu kuɛpla nolo? Gbɛ́ pɔ́ lɛ bɛbɛ fãanɛ lí gɛmbɔlɛo, kɛ̀ àlɛ gu'e dúniaɛ bee gupua yáí. ¹⁰ Tó àlɛ bɛbɛ gwãasina, a gɛmbɔlɛɛ, kɛ̀ a gupuapi v̄io yáí.

¹¹ Yápi oa gbɛa Yesu ònɛ́: Wá gbɛna Lazaa i'ò. Málɛ gé aà vuiɛ. ¹² Ǿ aà ìwaɔ òè: Dii, tó àlɛ i'oe, a aafia'e. ¹³ Lazaa gaa yá Yesu lɛ onɛ́, ɔ̄ aalɛ e i'oaɛ síana. ¹⁴ Ǿ Yesu ònɛ́ sa wásawasa: Lazaa gàɛ. ¹⁵ Ma pɔ̀ kèna kɛ̀ má kú weo, kɛ̀ à e à ma náaikɛ yáí. Wà gé aà kíi. ¹⁶ Ǿ Tomaa pɔ́ w̄i mɛ Sía ò a gbɛ́ɔnɛ: Wà gé, wí ga n̄ Diio s̄o.

¹⁷ Kɛ̀ Yesu kà we, à mɔ̀ lè wà Lazaa v̄i à kè gɔɔ síiɔ̀ kò. ¹⁸ Betani ku k̄ai n̄ Yelusaleũo lán kiloo àaɔ̀ taawa. ¹⁹ Yuda gbãadeɔ̀ b̀ò we dasi aa m̀ò Maata n̄ Maliamao kíi an ǹòsɛ níniinɛ́ an d̄aɔ̀ ga yá musu. ²⁰ Kɛ̀ Maata mà Yesu lɛ m̀ó, à gè daiaàlɛ. Maliama g̀ò z̄lɛa bɛ. ²¹ Ǿ Maata ò Yesuɛ: Dii, tó n̄ kú la yãa, ma d̄aɔ̀ a gao. ²² Baa tia má d̄o kɛ̀ yá pɔ́ n̄ gbèa Luawa, a kɛnɛ. ²³ Yesu òè: N d̄aɔ̀ a vu. ²⁴ Maata òè: Má d̄o kɛ̀ a vu z̄i pɔ́ gɛo vu gɔɔgbɛz̄aí. ²⁵ Yesu òè: Mámɛ má gbɛ́ pɔ́ ì gɛo vu à w̄ɛni kpámá ũ. Baa tó ma náaikɛna gà, a gi àò kuɛ. ²⁶ Gbɛ́ pɔ́ kú mé àlɛ ma náaikɛ a ga bauo. N bee sía? ²⁷ Maata òè: Ao Dii, má sí kɛ̀ Mɛsii, Lua Né pɔ́ wà m̀è a mɔ̀ dúnia guun n̄ ũ.

Lazaa vua

²⁸ Kɛ̀ Maata yápi ò, à gè a d̄auna sísi, a òè asii guu: Metulu m̀ò, àlɛ n gbɛa. ²⁹ Kɛ̀ Maliama yápi mà, à f̄ɛlɛ kpakpa, àlɛ gé aà kíi. ³⁰ Yesu i gɛ̀ w̄ɛlɛ guu yãao, a ku

gu pɔ Maata d̄aɯaàɛ ǵiǵaɛ. ³¹ Gb̄ãadeɓio ku kp̄eu ní Maliamao, aale aà n̄ɔse niniè. Ké aa è à f̄ɛɛ ní w̄ãao à b̄ò, aa b̄ò t̄eaàzi, asa aale e àɛ ǵé ɔ̀ɔbi miaae.

³² Ké Maliama kà gu pɔ Yesu k̄uu, ké à aà è, à k̄ule aà gb̄az̄i a òè: Dii, tó ní kú la ȳãa, ma d̄ão a gao.

³³ Yesu è àɛ ɔ̀ɔɔ mé gb̄ãade pɔ m̄òãànɔɓio lé ɔ̀ɔɔ ɔ̀. ɔ̀ t̄òlobi z̄uaàgu, aà pɔ yà. ³⁴ ɔ̀ à m̄è: A aà v̄i má ni? Aa w̄èwà aa m̄è: Mae, m̄o ñ gwa. ³⁵ Yesu w̄é'ik̄au.

³⁶ ɔ̀ gb̄ãadeɓio m̄è: A gwa lá a yeaàzi. ³⁷ ɔ̀ an gb̄ẽo m̄è: Aà gb̄é pɔ à v̄iá w̄é w̄è, a f̄ɔ gi Lazaa ga ȳãao lé?

³⁸ Ké Yesu lé ǵé miapi k̄ii, ɔ̀ t̄òlobi z̄uaàgu ɔ̀. Miapiá gb̄è'ɛɛ, gb̄è gb̄èɛ ta a léɛ. ³⁹ Yesu m̄è: A gb̄epi go ep̄ile. ɔ̀ gepi d̄ãe Maata òè: Dii, à yaikè kò, asa à kè ǵoo síiɔ̄. ⁴⁰ Yesu òè: Mi onɛ, tó níɛ ma náaikɛ, níȳɔ̄ Lua z̄ɔ̀kɛ eo lé? ⁴¹ ɔ̀ wà gb̄epi gò. Yesu wesè musu à m̄è: Baa, ma n s̄aukè ké n ma ȳãmà. ⁴² Má d̄ɔ̄ ké niɔ ma ȳãma ǵooɓii, ãma má ò bíla pɔ kú la ȳáɛ, ké aa e si n̄mɛ n ma z̄i.

⁴³ Ké a ò beewa, à p̄una ní ɔ̀o gb̄ãao à m̄è: Lazaa, m̄o ñ ɔ̀. ⁴⁴ ɔ̀ gb̄é pɔ ǵàpi b̄ò, p̄óle fifia aà m̄ewa mé zw̄ãa yea aà miwa. Yesu òn̄é: A pɔ polowà, í aà gb̄aɛ.

Lɛkpaata Yesuzi

⁴⁵ Yuda gb̄ãade pɔ aa m̄ò Maliama k̄iipio, ké aa yá pɔ Yesu k̄epi è, aa aà náaikè dasi. ⁴⁶ Ama an gb̄ẽo ǵè Falisio k̄ii, aa yá pɔ Yesu k̄è òn̄é. ⁴⁷ ɔ̀ sa'onkia ní Falisipio gb̄ãadeɓio gb̄èa k̄òk̄ãaawa aa m̄è: Gb̄épi lé dabudabuke dasi, wá sé kpelewa ni? ⁴⁸ Tó wá t̄ò àɛ kɛ m̄aa, wa aà náaikɛ píɛ, Lomadeɓio i m̄o wá Lua kp̄é ní wá buio suumpa pii. ⁴⁹ ɔ̀ an gb̄ẽdo Kaaifa pɔ de sa'onkia ũ w̄é bee òn̄é: A yã d̄ɔ̄. ⁵⁰ Ké gb̄é

mèndo gaa wápii gbɛu maa de wá bui midɛala, á d̄so lé? ⁵¹ I yá bee o ní azlao. Ké a de sa'onkia ũ wē bee yáí, ñ à ānabikékè à d̄baa lá Yesu a su ga Yudaɔ gbɛu ò. ⁵² I ké Yudaɔ nt̄ɛ no, ní Lua né p̄ó fáaaaɔɛ l̄o, ké aà ní ké mè dou. ⁵³ Za z̄ibeez̄í ñ gbāadep̄io z̄è ní Yesu deao. ⁵⁴ A yáí tò Yesu i b̄o gupuau ní guu l̄o. Ǿ à gè z̄ɛw̄ia p̄ó kú gbáa léa, w̄i m̄e ɛflaiū. A ḡoɔplakè we ní a ɪwao.

⁵⁵ Yudaɔ Gēamusu dikp̄e k̄aikū. Wà b̄ò z̄ɛw̄iao guu dasidasi, wà gè Yelusaleū e dikp̄epi ào ka gbāb̄o a yáí. ⁵⁶ Wàl̄e Yesu w̄eɛɛ, wa z̄ea Lua ua, wàl̄e k̄ō lala wà mè: A è kpelewai? A we m̄o dikp̄eue? ⁵⁷ Sa'onkia ñ Falis̄io ð̄l̄e tó gb̄e Yesu kúki d̄s, aà oné ké wà e aà kú.

12

Tulalekaa Yesu gbáwa (Mat 26.6-13, Maa 14.3-9)

¹ Gēamusu dikp̄e ḡò ḡoɔ soolo, ñ Yesu m̄ò Betani, Lazaa p̄ó à aà vù à b̄ò gau be w̄éleu. ² Wà blekè Yesue we. Maata mé lé ble kpaale, mé Lazaa ku bleblenaɔ guu ní Yesuo. ³ Ǿ Maliama tulale bui maa ɔde sè m̄òò, à kà litili guo, ñ a kà Yesu gbáwa à aà gbápio wàa ní a mikāo. Tulale ḡí lí kp̄éa. ⁴ Yesu iwao do, Yudasi Isal̄ioti p̄ó a Yesu kp̄ámá mè: ⁵ Tulale bee ña kà w̄è do z̄í ña ũ. B̄óyáí wi yía wà a ña kp̄a taasidewao ni? ⁶ I bee o taasidew w̄ɛnagwaa yáí no, ké kp̄áie yáie. Ǿme ìo m̄òb̄o k̄ūa, ìo ña k̄ini kuluyeye. ⁷ Ǿ Yesu mè: N̄ɔepi tó. Aà bee ul̄e e ma

ge kpelagoo. ⁸ Taasideo kúáno gɔɔpiiε,* āma máo kúáno gɔɔpiio.

⁹ Yuda gbāadeo mà Yesu kú Betani, ɔ̄ aa gè we dasidasi. I ke Yesu yáí aa gèi adoo, ké aa Lazaa pɔ́ Yesu aà b̀ò gau e ɔ̄ε. ¹⁰ Ɔ̄ sa'onkiaɔ̄ zèò aa Lazaa de ɔ̄, ¹¹ asa aà yáí ɔ̄ gbāadeo lé kémá dasi, aale Yesu náaike.

Gbāakpaa Yesuzi Yelusaleū

(Mat 21.1-11, Maa 11.1-11, Luk 19.28-40)

¹² Ké a gu d̀ò, bíla pɔ́ m̀ò dikpɛuo mà Yesu lé m̀ó Yelusaleū, ¹³ ɔ̄ aa kpakpalaɔ̄ z̄z̄z̄ aa gè daioaàε. Aale wiile aale mε: Gbāa ke!

Báaaden gbé pɔ́ lé m̀ó ní Dii t́ó ũ!

Báaaden Isailio Kía ũ!†

¹⁴ Yesu zaa'ina è, à d̄ikpε lá a k̄εa láuwa wà m̀è:

¹⁵ Siɔnadeo, ásu v̄lakεo.

A kía lé m̀ó dia zaa'in ɔ̄ɔɔ kpe.‡

¹⁶ Aà iwao i yápi mid̄o ḡiao. Yesu fεε taa gawi guu gbεa ɔ̄ aa d̀ò sa ké wà yápi k̀è aà yá musuε, mé m̄pio wà apii k̀è. ¹⁷ Ké Yesu Lazaa sísi à b̀ò m̄iau à aà v̀ù à b̀ò gau, gbé pɔ́ kuaànɔ̄ a baokpàkpané. ¹⁸ A yáí bíla gè daiaàε, asa aa mà à dabudabupi k̀è. ¹⁹ Ɔ̄ Falisio òk̄ε aa m̀è: A èa? Wá f̄ɔ̄ p̄ε wowào. Gwa, dúnia b̀ò t̄eaàzi.

Yesu a ga yá'oa

²⁰ Gelekio ku gbé pɔ́ aa m̀ò lousisii dikpɛuo guu, ²¹ ɔ̄ aa gè Besaida pɔ́ kú Galile gbé Filipi k̄íi, aa wabikèwà aa m̀è: Mae, wá ye Yesu k̄ó'eai. ²² Filipi

* **12:8** Iko 15.11 † **12:13** Sou 118.25-26 ‡ **12:15** Zkl 9.9

ge ò Andeleee, ̄ aa gè wa ò Yesue sãnu. ²³ Yesu òné: Gbēnazīn Né tɔbɔgɔ kà. ²⁴ Siana mále oé, tó pówena i gē tíu à fɔmbasibò, ɔ ku adoe. Tó à fɔmbasibò sō, í ne'i maamaae. ²⁵ Gbé pó ye a wēnii, wēnipi a vūaawà. Gbé pó gĩ a wēnii dúniaee beeu sō, ade aɔ ku gɔɔpiiē. ²⁶ Tó gbé ye zikemeē, aàɔ temazi, ma zikenapi ɔ ku gu pó má kúu. Tó gbé lé zikemeē, ma Mae a aà kpela. ²⁷ Tiasa ma pɔ yà. Kpelewa má oi? Mà o, Baa, ma bɔ yá pó lé mɔau yà? Aawo! Ma mɔ yá pó lé mɔapi yáie. ²⁸ Baa, tɔbɔ. ɔ ɔ bɔ bɔ luabe à mè: Má bɔ kò, mé má ea bɔ ɔ. ²⁹ Ké bíla pó kú we mà aa mè: Lou mé v̄. Gbēe mè: Malaika mé yá'òè. ³⁰ ɔ Yesu òné: I ke ma yáie ɔɔpi bɔio, á yáie. ³¹ Yá a z̄le dúniaee beewa sa. Wa dúniaee bee kía bɔ kpalau sa. ³² Mapi sō, tó wà ma se ma dɔ musu, má bui píi sísi aa mɔ ma kíi. ³³ Ké Yesu ò màa, à d̄aa lé ga pó a su ga yá'oe.

³⁴ ɔ bíla òè: Wá mà a ku ikoyá láu wà mè, Mesii aɔ ku gɔɔpiiē, § mé n mè wa Gbēnazīn Né se dɔ musu sō be? Déme Gbēnazīn Népi úi? ³⁵ Yesu wemá à mè: Gupua kuaánɔ ḡe yɔe. Gɔɔ pó á gupuapi v̄, àɔ beu, ké gu su siwáó yáie. Gbé pó be gusiaú líɔ d̄ɔ gu pó àle géuo. ³⁶ Gɔɔ pó á gupua v̄, à gupuapi náaike, í ḡɔ gupua gbéú ũ. Ké Yesu ò màa, ̄ à gè ùlené.

Yuda gbāadeɔá Yesu ndaikensaiɔne

³⁷ Baa ní dabudabu dasi pó a kè ní wáaɔ, aai à náaikeo, ³⁸ ké yá pó ānabi Isaia ò e pa yáie à mè: Dii, gbēe i bao pó wá kpà sio.

§ 12:34 Soú 110.4, Isa 9.6, Dan 7.14

Wà n gbãa è, wi dõo.*

³⁹ Aai we aà náaikèò, asa Isaia ò lò:

⁴⁰ Lua ní wé v̄lakùné ké aasu gu'eo,
à ní nòse tatané ké aasu yãma aa ea suwa,
i ní gbágbão yáí.†

⁴¹ Isaia bee ò ké à Yesu gawi è‡ yáíe, ò à aà yã'ò. ⁴² N beeo gbãadepiò Yesu náaikè dasi. Falisiò yáí ò aaliò ye wà dõmáo, ké wasu lousisikpezõnéo yáí. ⁴³ Asa aa ye gbẽnazinaò ní sáaukpa de Lua ní sáaukpa.

⁴⁴ ☉ Yesu pùna à mè: Gbéé pò lé ma náaike, i ke mapi àle a náaike adoo, àle gbéé pò ma zì náaikee ló. ⁴⁵ Gbéé pò lé ma e lé gbéé pò ma zì ee ló. ⁴⁶ Ma mò dúnia guu gupua ùe, ké gbéé pò lé ma náaike su àò ku gusiau ló. ⁴⁷ Gbéé pò ma yãmà mé a kũao, i ke máme má yãdaaàlao, asa mi mò yãdai dúniala no, ma mò dúnia suabaie. ⁴⁸ Gbéé pò gĩmazi mé i ma yá sio, yákpale lé aà dãe. Yá pò má dàèpi mé a zõlewà gògbeazí. ⁴⁹ Asa mi yãe o ní mazíao. Yá pò má ò ní yá pò má dànéo, ma Mae pò ma zì mé dilemee. ⁵⁰ Má dõ ké yá pò a dàmeéá wēni láasai yáe. Beewa yá pò mále o, mále o lá ma Mae òmeewa.

13

Yesu a ìwao gbá pípia

¹ E Gẽamusu dikpe àò ka, Yesu dõ ké a bõa dúniae bee guu taa a Mae kíi gòò kà. Lá a ye a gbéézi dúnia guu, a yeñzi e a wēni léwae.

* **12:38** Isa 53.1 † **12:40** Isa 6.10 ‡ **12:41** Isa 6.1

² Aale poble. Ibiisi dà Simoo Isalioti né Yudasie a s̄ou kò, ké aà Yesu kpámá. ³ Yesu d̄ó ké a Mae póp̄ii nàe a ɔ̄zi. A d̄ó ké a bo Luapi kíi, mé a ea lé tá aà kíie. ⁴ Goo pó aale poble, Yesu f̄ele à a ula bo kàle, ɔ̄ à saveti se d̄ò a pi. ⁵ Bee gb̄ea à ikà ta guu, ɔ̄ à nà a ìwao gbá pípiawa, àle waa ní saveti pó á d̄ò a pipio. ⁶ Ké à kà Simoo Piεε kíi, Piεepi òè: Dii, níme r̄ȳo ma gbá pípimεεa? ⁷ Yesu wèwà à mè: N yá pó mále ke d̄ó ḡiao. Nȳo d̄ó gb̄ezã. ⁸ Piεε òè à mè: Nȳo ma gbá pípimεε bauo. Yesu òè: Tó mi n gbá pípio, wáo yãe ví ní k̄oo bo. ⁹ Simoo Piεε òè: Dii, i ke ma gbáe adoo, ma ɔ̄ ní ma mioe bo. ¹⁰ Yesu òè: Gb̄é pó zu'ò bàa kú ní a gue pípiaoo, sema aà gbá, asa a z̄eae. A gb̄asio, ãma i ke ápii no. ¹¹ A d̄ó gb̄é pó a su à a kpámá. A yáí à mè aa gb̄ásisai nípiio.

¹² Ké à ní gbá p̄ipiné a làa, à a ula se dà, ɔ̄ à z̄òle bo. A òné: A yá pó má k̄éè d̄òa? ¹³ I omεε Metulu ge Dii. Ale o a z̄éwae, asa má de a ũe. ¹⁴ Lá ma gb̄é pó má de á dii ní á ȳadanedeo ũ ma á gbá p̄ipié, àliɔ̄ k̄o gbá pipi s̄o. ¹⁵ Ma a taa k̄éè. Aliɔ̄ ke lá má k̄ééwa. ¹⁶ S̄iana mále oé, z̄òblena líɔ̄ de a diilao, z̄ina líɔ̄ de gb̄é pó a z̄ilao. ¹⁷ Lá a yá bee d̄ò, báaadeɔ̄n á ũ tó ále ke. ¹⁸ I ke ápii yá mále oo. Má gb̄é pó má s̄ò d̄ó. Sema yá pó k̄ea láue bee pa wà mè:

Gb̄é pó wi ɔ̄k̄aaa ta doũ mé b̄ò ma kp̄e.*

¹⁹ Mále oé tia e àò gé m̄oi, ké tó à mò, á sí máme má aà ũ. ²⁰ S̄iana mále oé, tó gb̄é gb̄é pó ma aà z̄i d̄ile, à ma dileε. Tó gb̄é ma dile s̄o, à gb̄é pó ma z̄i d̄ileε.

* **13:18** Sou 41.10

Yesu dɔaa Yudasi n Piεεo yá'oa
(Mat 26.20-35, Maa 14.17-31, Luk 22.21-34)

²¹ Ké Yesu bee ò, tòlobi zùààgu, ɔ̃ a òné wásawasa à mè: Sìana mále oé, á gbēdo mé a ma kpámá. ²² Ǿ aà ìwao k̄s gwàgwa, aa bìlikè gbé p̄ àle owa. ²³ Iwa m̀endo p̄ Yesu yeaàzi gengesekea aà saε. ²⁴ Ǿ Simɔɔ Piεε lesuikèè aà Yesu la gbé p̄ àle o. ²⁵ Ǿ ìwapi s̄kpàle Yesuzi à aà là à mè: Dii, dé ni? ²⁶ Yesu wèwà à mè: Má ìmaz̄s̄ dowá, mí kpá adewa. Ǿ à ìmaz̄s̄ dowá a kpà Simɔɔ Isalioti né Yudasiwa. ²⁷ Ké Yudasi ìmapi s̄i, Setāu gèaàgu ḡɔɔ. Ǿ Yesu òè: Yá p̄ r̄le ke ke kpakpa. ²⁸ Gbé p̄ aale p̄obleɔ, an gbēe i d̄s̄ b̄oyāi Yesu bee òièo. ²⁹ Lá Yudasi mé ìb̄ m̀b̄ɔɔ k̄ūa, ɔ̃ gbēe lé e Yesu òè aà gé dikpε p̄ p̄ aa yeiɔ lúie ge aà gé p̄e kpái taasidewae. ³⁰ Ké Yudasi ìmapi s̄i, à b̄ò ḡɔɔ. A m̄ò lè gwáε.

³¹ Ké Yudasi b̄ò, Yesu mè: Tiasa Gbēnazin Né a t̄b̄ɔ, mé Lua a t̄b̄ɔ aà yá musu. ³² Tó Lua t̄b̄ɔ aà musu s̄s̄, Lua a aà t̄b̄ɔ a k̄i mé a b̄ò ḡɔɔε. ³³ Ma gbéɔ, ma kuaán̄o ḡò ȳɔɔε. A ma wεεε, āma mále oé tia lá má ò gbāadeɔnewa, á f̄s̄ gé gu p̄ mále táuo.† ³⁴ Mále yá dafu dileéε, àliɔ yek̄i. Lá má yeázi, ápiɔ s̄s̄ àliɔ yek̄i màa ìb̄. ³⁵ Tó á yek̄i, ɔ̃ gbépii a á d̄s̄ ma ìwao ũ.

³⁶ Simɔɔ Piεε aà là à mè: Dii, r̄le tá má ni? Yesu wèwà à mè: Gu p̄ mále táu, r̄ȳs̄ f̄s̄ temazi ḡiáo. Gbezā ɔ̃ r̄ȳs̄ m̄ó. ³⁷ Piεε òè: Dii, b̄oyāi má f̄s̄ tenzi tiao ni? Má ḡi ma wēnii n yái. ³⁸ Yesu mè: Nȳs̄ gi n wēnii ma yái ló? Sìana mále onε, e ko àò gé lezui, r̄ȳs̄ lelekpamazi ḡēn àaã.

† 13:33 Zaa 7.34

14

Yesu mé luabé zé ũ

¹ Asu tó á pɔ yao. A Lua náaike, í ma náaike. ² Ma Mae be kpé ví dasi, mále gé gukekíé. Tó a de màao, dǔ mi oéo. ³ Lá mále gé gukekíé, má ea mɔ mà á séle táánɔ ma kǐi, ké ápiɔ sɔ àɔ ku gu pɔ má kúu. ⁴ A gu pɔ mále táu zé dǔ. ⁵ Ǿ Tomaa òè: Dii, wá dǔ gu pɔ rǐle táuo. Wá fǔ a zé dǔ kpelewa ni? ⁶ Yesu wèwà à mè: Mámé má zépi ũ, mámé má síana rǐ wǎnio ũ. Gbǎe lí e gè ma Mae kǐi ma kèse kúsaio.

⁷ Tó á ma dǔ, dǔ á ma Mae dǔ. Za tia a aà dǔ mé a aà è. ⁸ Ǿ Filipi òè: Dii, ñ n Mae ɔwǎe. Bee a mǔwá. ⁹ Yesu òè: Filipi, má kúánɔ za gbǎo, ɔ rǐ ma dǔoa? Gbé pɔ ma e ma Mae è. Bóyǎi rǐle o mà a Mae ɔbǐi? ¹⁰ Ké má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, ni sio lé? Yá pɔ mále oé, mále o rǐ maziaoo. Ma Mae pɔ kú ma guu mé lé a yǎkeao ke. ¹¹ Ké má ò má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, à ma yá sí. Tó màan sɔo, à si ma yǎkeapiɔ yǎi. ¹² Síana mále oé, gbé pɔ lé ma náaike a yá pɔ mi kepiɔ ke. A ke de beeɔla se, ké mále tá ma Mae kǐi yǎi. ¹³ Má yá pɔ a a wabikè rǐ ma tóo ke, ké ma Mae e tɔbɔ ma musu yǎi. ¹⁴ Tó a yǎe wabikè rǐ ma tóo, má ke.

Yesu legbǎa a Nisina yá musu

¹⁵ Tó á yemazi, áɔ yá pɔ má dǐleɔ kúu. ¹⁶ Má gbǎa ma Maewa, i á gba Zennɔde pǎle pɔ aɔ kúánɔ gɔɔpii* ¹⁷ Nisín síande ũ. Dúnia gbéɔ fǔ aà dilɔo, asa aale aà eo mé aa aà dǔo. Ápiɔ á aà dǔ, asa a kúánɔ mé aɔ kú á guu. ¹⁸ Má á tó ádo, má ea mɔ á kǐi. ¹⁹ A

* **14:16** Zin 2.1-4

gò yooe ké dúnia a ma e bo, ãma á ma e. Ké má kú yáí, áo ku s̄. ²⁰ Goo bee áo d̄o ké má kú ma Mae guu, á kú ma guu, mé má kú á guu. ²¹ Gb̄é p̄o ma yādil̄eao dà mé a k̄ua, ade mé yemazi. Ma Mae ao ye gb̄é p̄o yemazizi, mé máo yeaàzi, mí azia oboè.

²² ¶ Yudasi aà là, i ke Yudasi Isalioti gb̄é no: Dii, bó yá mé m̄o, n̄ȳo n̄zia obw̄e, mé dúnia a n eo ni? ²³ ¶ Yesu w̄èwà à mè: Tó gb̄é yemazi, ao ma yá k̄ua. Ma Mae ao yeaàzi, wí mó aà k̄ii, wí z̄leaan̄o. ²⁴ Gb̄é p̄o yemazio ma yá k̄uao. Yá p̄o ále mapi i bo ma k̄io, à b̄o ma Mae p̄o ma z̄i k̄ie. ²⁵ Ma yápi oé goo p̄o má k̄uan̄o. ²⁶ Ma Mae a a Nisina z̄i n̄ ma t̄oo Zenn̄ode ũ. ¶ Me a yápii dadaé, i to yá p̄o má oé d̄oágu pii. ²⁷ Mále á tó n̄ aafia, mazia aafia ñ mále á gba. Mále á gba lá dúnia ñ n̄ gbawao. Asu tó á p̄o yao, ásu s̄oedeedeeko. ²⁸ A mà, má oé mále tá, mí ea mo á k̄ii. Tó á yemazie, d̄o á p̄o na, ké mále tá ma Mae k̄ii yáí, asa ma Mae demala. ²⁹ Má oé tia e ào gé kei, ké tó à k̄è, á ma náaike. ³⁰ Má e yá'oán̄o gb̄aa bo, asa dúniae bee k̄ia lé mó. A iko víao, ³¹ ãma lá ma Mae dàmēe ñ mále ke, ké dúnia e d̄o má yeaàzi. A fele wà go lakii.

15

Yesu mé v̄eli s̄tande ũ

¹ Mám̄e má v̄eli s̄tande ũ, ma Mae mé v̄ebude ũ.* ² I gōna p̄o p̄ea ne'isai pii z̄se, ñ ñ a ne'ina pii mibo, ké a ne'ia k̄afi yáí. ³ Apibá z̄eae yá p̄o má oé yáí. ⁴ Ao naa mapiwa lá má naawáwa. Ligōna lí f̄o

* **15:1** Isa 5.1-4

neĩ ní aziaoo, sema àò p̄ea lidawa. Màae ápio á f̄s káfiak̄eo, sema àò naaa bàasio.

⁵ Máme má v̄e lida ũ, áme á a ḡõnao ũ. Gb̄é p̄o naaa mé má naawà, ade a káfiak̄e maamaae, asa á f̄s p̄oe ke ma saio. ⁶ Tó gb̄é naaao, wa aà v̄ūaa, lá w̄i liḡõna z̄õ v̄ūaa à giigaga, wà séle kát̄eu à tékūwae. ⁷ Tó á naaa mé ma yá kú á s̄ou, à p̄o p̄o á yei wabike, í e. ⁸ Tó a káfiak̄è maamaa, áo de ma iwao ũ siana, ma Mae i tobo.

⁹ Má yeázi lá ma Mae yemaziwa. A ze ní ma yeaázio. ¹⁰ Tó á yá p̄o má ðileo k̄ūa, á zea ní ma yeaázion we, lá má yá p̄o ma Mae ðileo k̄ūa mé má zea ní aà yeamaziowa. ¹¹ Ma yápio òé, ké àò p̄ona p̄o má v̄i v̄i, á p̄ona i ke zài. ¹² Yá p̄o má ðileén ke: Aò yek̄õi lá má yeáziwa.† ¹³ Tó gb̄é ḡi a w̄enii a gb̄enaò yáí, gb̄ee aò ye gb̄éi de beelao. ¹⁴ Tó ále yá p̄o má ðileé ke, ma gb̄enaon á ũ. ¹⁵ Má oé zòblenaò bo, asa zòblena lío a dii boole d̄õo. Máo oé sa gb̄enaòe, asa yá p̄o má mà ma Mae k̄i ò má òé píi. ¹⁶ Ame i ma seo, máme ma á sé, mé ma á z̄í à gé káfiak̄ei, káfiá p̄o aò ku, Mae Lua i á gba p̄o p̄o a a wabik̄ewa ní ma tóo. ¹⁷ Yá p̄o má ðileén ke: Aò yek̄õi.

Dúnia zaa Yesu ní a gb̄éoḡu

¹⁸ Tó dúnia zàágu, àò d̄õ ké à zàmagu á ãa. ¹⁹ Tó dúnia gb̄éon á ũ, d̄õ dúnia yeázi. Lá ma á sé ma á bó dúnia guu, á de a gb̄éo ũo. Bee yáí dúnia zaiágu. ²⁰ A to yá p̄o má òé d̄oágu. Zòblena lío de a diilao. Lá aa íadàa, màa aa dawá s̄õ. Tó aa ma yá k̄ūae, aò

† 15:12 Zaa 13.34

á yá kũa s̄ε. ²¹ Aa yá bee⊃ keé píi ma tó yáí, asa aa gbé́ pó ma zĩ d̄so.

²² Tó mi m̄o ma yá'ònéo, d̄s aa duuna v̄io. Tia kéwa an duuna awa v̄io. ²³ Gbé́ pó zamagu za ma Maegue s̄o. ²⁴ Tó mi yá pó wi ke yāao ke an guuo, d̄s aa duuna v̄io. Tia kéwa aa yá pó má k̄o è, ò aa z̄amagu ní ma Maeo wápii, ²⁵ ké yá pó kú M̄oizi ikoyā guu pa, wà mè aa z̄amagu p̄ã.†

²⁶ Tó Zennode pó má aà gbaewá b̄o ma Mae kíi à m̄ò, Nisín s̄iande pó ì b̄o aà kíipi, āo de ma seelade ũ. ²⁷ Apio s̄o áo de ma seelade⊃ ũ, ké á kuman⊃ za káau yáí.

16

¹ Ma yá bee⊃ òé ké ásu fuo yáíε. ² Wa lousisikpez̄s̄é. A ḡoo lé m̄o se ké gbé́ pó á dé āo e ále z̄ike Luaεε. ³ Aa yápio keé ké aa ma Mae ní mapio d̄so yáí. ⁴ Ma yá bee⊃ òé, ké tó a ḡoo kà, ío d̄s má òé k̄oε.

Lua Nis̄ina z̄i

Mi yá bee⊃ òé za káauo, ké má kúán⊃ yáí. ⁵ Mále tá gbé́ pó ma zĩ kíi sa. A gb̄εe i ma la gu pó mále táuo. ⁶ A p̄o siakù sa, ké ma yá bee⊃ òé yáí. ⁷ Siana mále oé, ma taa a àikéé, asa tó mi tao, Zennodepi a m̄ówáo. Tó ma ta, má aà z̄iwá.* ⁸ Tó à m̄ò, a d̄únia ε̄kaè a ōz̄i duuna ní maak̄εao ní yákpalek̄εao yá musu, ⁹ duuna yá musu, ké aai ma náaik̄εo yáí, ¹⁰ maak̄εa yá musu, ké mále tá ma Mae kíi, mé á ma

† 15:25 Sou 35.19 * 16:7 Zln 2.1-4

e lo yáí, ¹¹ yákpalekea yá musu, ké wà yákpalekè ní dúniaε bee kiao yáí.

¹² Má yáví dasi mà oé lo, āma á yápio f̄o ḡiao. ¹³ Tó Nisin Siande m̀, a d̄aaé siana píi guu. A yá'o ní aziaoo, yá p̄o a mà ñ ali o, i yá p̄o lé móo baokpaé.

¹⁴ A ma t̄ob̄o, asa ñme a ma yáó séle siué. ¹⁵ P̄o p̄o ma Mae ví piíá ma p̄oε. A yáí ma m̀ a ma yáó séle siué.

¹⁶ A ḡò yoo ké á ma e lo, à ḡò yoo lo í ma e.

P̄osia lile p̄ona ũ

¹⁷ Ǿ aà iwao òk̄oε: Bó yá àle ow̄ε wei? A m̀ à ḡò yoo wá a e lo mé à ḡò yoo lo wí a e. A m̀ lo ále tá a Mae kíi. ¹⁸ Ǿ aa m̀: A ḡò yoo p̄o a òpi de kpelewa ni? Wi yá p̄o àle opi mao. ¹⁹ Yesu d̄ò ké aa ye a la, ñ a òné: Ké ma m̀ à ḡò yoo á ma e lo, mé à ḡò yoo lo í ma e, bee ále k̄o lalaia? ²⁰ Siana mále oé, á sólo á w̄enake, āma dúnia a p̄onake. Āo ku p̄osia guu, āma á p̄osiapi a lile p̄ona ũ. ²¹ Tó n̄oε ye ne'ii, aà p̄o ñ siakū ké aà w̄aw̄akeḡoo k̄a yáí. Tó à ne'í s̄o, w̄aw̄á p̄o a k̄epi lí d̄aāgu lo. Aà p̄o ñ ke naε, ké à né dafu k̄a dúniawa yáí. ²² Màa ápio, á p̄o sia ḡia. Má εa mà á e lo, á p̄o i ke na, mé gb̄εe a f̄o á p̄onapi síwáo. ²³ Goo bee á yāe laa lo. Siana mále oé, ma Mae a p̄o p̄o a a wabik̄ewa ní ma t̄oo kpáwá. ²⁴ E tia i p̄oε wabike ní ma t̄oo. Ali wabike, íli e, ké á p̄ona e p̄eεwá yáí.

²⁵ Ma yápio l̄eεū́éε. A ḡoo lé mó ké má yá'oé ní yāleεū́ao lo, mí a Mae yá'oé wásawasa. ²⁶ Goo bee á wabike ní ma t̄oo. Mi oé máme má wabikeé ma Maewao, ²⁷ asa ma Mae yeázi ké á yemazi yáí, mé a ma b̄o aà kíi sí. ²⁸ Ma b̄o ma Mae kíi ma m̄o dúnia guu. Tiasa mále dúniato mále tá aà kíi. ²⁹ Ǿ aà iwao

òè: Too, níle yā'o ní yā̀lɛɛũao ɓo, níle o wásawasa.
 30 Wá dō sa ké ní yápii dō, baa tó gbé i a láasoo onɛo.
 Bee yáí wa n ɓoɓa Lua kíí sí.

31 Ǿ Yesu òné: Alɛ ma náaike saa? 32 A gɔɔ lé mós,
 à kà kò, ké á fāaa, á baade i ta a be i ma to mado.
 N beeo má kú madoo, asa ma Mae kumanɔɛ. 33 Ma
 yá beeo òé, ké naaa guu á nòse ào daa doũ. A wétēa
 e dúniá guu, āma à sōdile, ma zìblè dúniawa.

17

Yesu wabikɛa a Maewa

1 Yesu yápi oa gbɛa à wɛsè musu à mè: Baa, a
 gɔɔ kà. N n Né tɔɔ, n Né i n tɔɔ. 2 N tò má iko ví
 gbépiiwa, ké mà wēni láasai kpá gbé pó ní kpàaɔwa
 pii. 3 N Lua mēndona síande ní mapi Yesu Kilisi pó
 ní zio dōa mé wēni láasai ũ. 4 Ma n tɔɔ̀ tɔɔɛ, zì pó ní
 dàmeɛ mà ke má làa. 5 Baa, gawi kpaa n kíí sa, lá ní
 kpàa n kíí zadō dúniá kuo.

6 Gbé pó n ní sé dúniá n ní kpaaɔ, má tò aa n dō.
 N pɔɔne, ɔ n ní kpaa. Aa n yá kŭa, 7 aa dō sa ké yá
 pó ní dàmeɛ b̀ò n kíí piiɛ. 8 Ma yá pó ní dàmeɛ dànɛ.
 Aa sí, ɔ aa dō ké ma ɓo n kííe síana. Aa sí ké míme n
 ma zì. 9 Málɛ wabikɛné, i ke dúniá málɛ keèo, sema
 gbé pó n ní kpaapiɔ, asa n pɔɔne. 10 Ma pɔɔá n pɔɔne
 pii, n pɔɔá ma pɔɔne pii. Málɛ tɔɔ gbépiɔ yá musu.
 11 Málɛ su n kíí, máo ku dúniá guu ɓo, āma ampíɔ
 aɔ ku dúniá guu. Baa Kuaadoade, ñ ní dōá ní n tó pó
 ní kpàa gbāao, ké aɔ ku mēdoũ lāwáwa. 12 Gɔɔ pó
 má kúrnɔ, ma ní dōá ní tó pó ní kpàapi gbāao. Má ní

kūa, ̄ an gbēe i vūaao, mé i ke gbé pó mipè kaalewa ké n yá e pa yáí bàasio.*

¹³ Tiasa mále su n kúí. Ma yá bee ̄ ò dúnia guu, ké aa ̄ p̄ona pó má ví ví, i p̄emáe. ¹⁴ Ma n yá dâné, ̄ dúnia zàngu, ké dúnia gbé̄on ní ũo lán mapiwa. ¹⁵ Mále wabikema, i ke ké ñ ní b̄o dúnia guu no, ké ñ kàedañzi Setau yá musue. ¹⁶ Dúnia gbé̄on ní ũo lán mapiwa. ¹⁷ To an kua à̄ adoa ní s̄iana gbāao, n yá mé s̄ianapi ũ. ¹⁸ Lá n ma z̄í dúnia guu, mapi s̄o ma ní z̄í dúnia guu. ¹⁹ Mále az̄ia kpama an yáí, ké aa ̄ ku n gbé̄o ũ s̄iana.

²⁰ I ke mále wabikené nído no, ní gbé pó aa ma náaike ní yáí̄e ̄, ²¹ ké amp̄ii aa ̄ ku medoũ. Baa, lá ní kú ma guu mé má kú n guu, amp̄īo s̄o aa ̄ kú wá guu, ké dúnia e sí míme n ma z̄í. ²² Gawi pó ní kpàa ̄ má kpamá, ké aa ̄ ku medoũ lówáwa. ²³ Má kú ní guu mé ní kú ma guu, ké aa ̄ ku medoũ mí̄omīo, dúnia i d̄o míme n ma z̄í, mé ní yer̄zi lá ní yemaziwa.

²⁴ Baa, gbé pó ní kpàa ̄, má ye aa ̄ ku gu pó má kúu, ké aa wesi ma gawile, gawi pó ní kpàa ké ní yemazi zad̄o dúnia kuopi. ²⁵ Mae Maa, dúnia n d̄o, āma má n d̄o, mé gbé̄e bee ̄ d̄o ké míme n ma z̄í. ²⁶ Má tò aa n d̄o, mé má ea mà to aa ̄ n d̄o ̄, ké áo yenzi lá ní yemaziwa, mí̄o naamá.

18

Yesu kūa
(*Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Luk 22.47-53*)

* **17:12** Sou 41.10, Zaa 13.18

¹ Yesu yápi oa gbea à b̀ò ní a ìwaᵛ, aa bùa Sedᵛ baale. Lu ku we, ᵛ à g̀èu ní a ìwaᵛ. ² Yudasi b̀onkpede s̄ᵛ a gupi dᵛ, asa Yesu ní a ìwaᵛ aaiᵛ k̄āaa we m̀òm̀ᵛᵛᵛ. ³ Ǿ Yudasi g̀è we ní sosa ḡali doo ní d̄bai p̀ó sa'onkiaᵛ ní Falisiᵛ ní Z̄íᵛ. Aa filiaᵛ k̄ua ní s̄ᵛᵛᵛ ní ḡᵛkeᵛᵛ. ⁴ Yesu yá p̀ó a a le dᵛ píi, ᵛ à b̀ò dànl̄e à ní lá à m̀è: Dé ále welei? ⁵ Aa ẁèwà aa m̀è: Yesu Nazaletie. Ǿ a òné: Máme má aà ũ. Yudasi b̀onkpede pi kúrino. ⁶ Ké Yesu òné: Máme má aà ũ, ᵛ aa èa kpekepe aa b̀òlele. ⁷ Yesu ní lá l̄ᵛ: Dé ále welei? Ǿ aa m̀è: Yesu Nazaletie. ⁸ Yesu ẁemá l̄ᵛ: Má òé máme má aà ũ. Tó máme ále ma wele, à to gb̄é beeᵛ tá. ⁹ A bee ò ké yá p̀ó à d̀òaa ò e pa yáie à m̀è: Gb̄é p̀ó ní kp̄aaᵛ, an gb̄e i v̄uaaᵛ. ¹⁰ Simᵛᵛ Piᵛᵛ f̄ēnda looa, ᵛ a ẁò à sa'onkia z̄ikena l̀èᵛ à aà ᵛplaa swá g̀ò. Z̄ikenapi tón Malaku. ¹¹ Ǿ Yesu ò Piᵛᵛᵛ: N n f̄ēnda pe a kp̄éu. Má taasi p̀ó ma Mae d̄ile mà ke keᵛona í mio lé?

¹² Ǿ sosaᵛ ní ní gb̄ēz̄ᵛᵛᵛ ní Yuda d̄aiᵛ Yesu k̄u aa aà yè. ¹³ Aa g̀èaànᵛ Anasi k̄i ḡia. Anasipiá Kaaifa p̀ó de sa'onkia ũ w̄ᵛ bee ànsueᵛ. ¹⁴ Kaaifapi mé l̄eda Yuda gb̄adeᵛwa yāa à m̀è: A maa gb̄é m̀endo ga gb̄épii gb̄eᵛᵛ.*

Piᵛᵛ lelekpaa Yesuzi

(Mat 26.57-75, Maa 14.53-72, Luk 22.54-71)

¹⁵ Simᵛᵛ Piᵛᵛ ní Yesu ìwaᵛ doo t̄e Yesupi kpe. Sa'onkia ìwapi dᵛ, ᵛ ìwapi g̀è Yesu k̄i sa'onkiapi be'ua. ¹⁶ Piᵛᵛ g̀ò ze b̀oleu ḡāae. Ǿ ìwa p̀ó sa'onkia aà d̄opi g̀è yā'ò n̄ᵛᵛ p̀ó lé b̀olepi d̄ᵛae, ᵛ à g̀è ní Piᵛᵛᵛ. ¹⁷ Ǿ n̄ᵛᵛ b̀oled̄ᵛanapi Piᵛᵛ là à m̀è: Gb̄épi ìwaen n ũo

* **18:14** Zaa 11.49-50

lò? Piεε wèwà à mè: Mámεo. ¹⁸ Zíkεnao ní dɔaio tεkà yāa ké'iana kú yáí, ɔ̄ aale kpakpa. Piεε kúrínɔ we, àle tékpakpa.

¹⁹ Ǿ sa'onkia lé yālala Yesuwa aà ìwao ní aà yādanεo musu. ²⁰ Yesu wèwà à mè: Ma yā'ò gbépiie gupau. Ma yādàdané lousisikpεo guu ní Lua uao, gu pó Yudaɔ ì káaau mípii. Mi yāe o asii guuo. ²¹ Bóyāi níle yālalaai? Ma yāmanaɔ la, aa yá pó má òné d̄s. ²² Ké Yesu yá bee ò, dɔaio do pó kú we aà sánke à mè: Wí yázāsi sa'onkiawa màa yà? ²³ Yesu wèwà à mè: Tó yāvāi má ò, o wà ma. Tó yāmaa má ò s̄s, bóyāi n ma lei? ²⁴ Ǿ Anasi Yesu gbàe sa'onkia Kaaifawa yea.

²⁵ E tia Piεε ku we, àle tékpakpa. Ǿ wà aà là: Aà ìwaen n ūo lò? Piεε lelekpà à mè: Mámεo. ²⁶ Sa'onkia zíkεnao doá gbé pó Piεε a swá gò daεε, ɔ̄ à mè: Mi n eaano lu guuo lé? ²⁷ Ǿ Piεε lelekpà lo. Weḡɔ̄ ko lezù.

Pilati yákpalekea ní Yesuo

(Mat 27.1-31, Maa 15.1-20, Luk 23.1-25)

²⁸ Ǿ Yuda gbāadeɔ b̄ò ní Yesuo Kaaifa kíi, aa gèaano bùsu gbēz̄ɔ̄ be. Guf̄εnεε. Aai gē gbēz̄ɔ̄opi beo, ké aasu gbāleo yáí, asa aa ye Gēamusu dikpεκεε. ²⁹ A yáí tò Pilati b̄ò mò ní kíi à mè: Yá kpele á ví ní gbépioi? ³⁰ Aa wèwà aa mè: Tó vāikena no, d̄s wi m̄o aà kpáimao. ³¹ Ǿ Pilati òné: A aà se gé yákpalekeiaano ázia ikoyāwa. Ǿ gbāadepio òè: Wá gbēδεa zé vío. ³² Bee kè ké yá pó Yesu ò e pa yáie, ké à d̄aa a ga taa ò.†

† **18:32** Zaa 3.14, 12.32

33 Ǿ Pilati èa gè a be. A Yesu sìsi, ǿ à aà là à mè: Yudaɔ kían n ũa? 34 Yesu wèwà à mè: Nlɛ bee o ní nzíao yà, ge wà ma yá'òneɛ? 35 Pilati mè: Yudan ma ũa? N buiɔ ní n sa'onkiaɔ mé n kpaá. Bó ní kèi? 36 Yesu mè: Ma kpalaá dúniaɛ bee pó no. Tó ma kpalaá dúniaɛ bee póɛ, dǿ ma íwao zíkà, ké wasu ma kpa Yuda gbãadeɔwao. Ma kpalaá dúnia la pó no. 37 Ǿ Pilati òè à mè: Asi kían n ũóo? Yesu mè: Mmɛ níle o kían ma ũ. Wà ma i, ǿ ma mɔ dúnia guu síana seelade ũ. Gbè pó de síana pó ũ ì ma yãma. 38 Pilati mè: Bómɛ síana ũi?

Ké a ò màa, à èa bò gè Yuda gbãadeɔ kíi, a òné: Mi yãe e gbépiwao. 39 A felekaayã ví ké mi dakpɛunae kéé Gɛamusu dikpɛgɔɔzì. A ye mà Yudaɔ kía kéé yà? 40 Ǿ aa wiilè lɔ aa mè: Aàpi no, Balabaɛ! Kási sǿ Balabapiá kpáiweliwɛɛ.

19

1 Ǿ Pilati mè wà Yesu se wà gbè ní flàalao. 2 Ǿ sosao lè fùà tá aa kpàè aa gomusu tɛa dàè. 3 Aale sǿaàzi dodo aale mɛ: Fɔ Yudaɔ kía! Ǿ aale aà sǎnkeke.

4 Pilati èa bò lɔ, ǿ a ò bílaɛ: A gwa, mále bɔéaàno bàasi la, ké à e dǿ mi yãe ewào. 5 Yesu bò bàasi, a lè fùapi kpaá, a gomusu tɛapi daa. Ǿ Pilati òné: Gǿepi ke! 6 Ké sa'onkiaɔ ní dɔaiɔ aà è, aa wiilè aa mè: N aà páliwa! Ǿ Pilati òné: A aà se ge páliwa ázia, asa mi yãe ewào. 7 Yuda gbãadepiɔ wèwà aa mè: Wá ikoyã ví, mé ikoyãpi mè sema aà ga, ké à azia díle Lua Né ũ yáí.

8 Ké Pilati yápi mà, aà vía kǎfi. 9 A èa gè ní Yesuo a be lɔ, ǿ à aà là à mè: N bɔ má ni? Yesu i wewào, 10 ǿ Pilati òè: Nyǿ yá'omɛɛo lé? N dǿ ké má n gbaea

iko ví, mé má n paa líwa iko ví lɔ lé? ¹¹ Yesu wèwà à mè: N ikoe víao, sema pó Lua kpàma bàasio. A yáí tò gbé pó ma kpama duuna mé zɔ. ¹² Za ɔɔ bee Pilati lé zeweele à aà gbae, àma Yuda gbãadeɔ wiilè aa mè: Tó n gbépi gbàe, Sezaa gbēnan n ũ. Gbé pó azia dile kía ũ íbelesè ní Sezaaoe. ¹³ Ké Pilati yá bee mà, à mè wà ɔ ní Yesuo bàasi. ɔ à zòle a gínaa, gu pó wí me gbè gusalalau. (N Ebelu yáo sɔ Gabata.) ¹⁴ A gudɔa mé Gēamusu dikpe ũ. Ké íatē ká minanguo, ɔ Pilati ò Yuda gbãadeɔ: A kía ke. ¹⁵ ɔ aale wiile aale me: N aà de. N aà de. N aà páliwa. Pilati òné: Má á kía páliwa yà? Sa'onkiaɔ mè: Wá kía vío, Sezaa bàasio. ¹⁶ ɔ Pilati Yesu kpámá aa aà páliwa. ɔ aa aà sè gèò.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Luk 23.26-49)

¹⁷ Yesu bò wéle guu a azia lipãakɔa sea, à gè gu pó wí me Mitɔnagu. (N Ebelu yáo wí me Gɔgɔta.) ¹⁸ We wà Yesu pàu líwa ní gbēɔn pla pãleɔ, gbēdo ɔplaai, gbēdo ɔzei, ɔ Yesu kú ní zānguo. ¹⁹ Pilati lakè a nà Yesu lipãakɔapiwa. Yá pó a kèpin ke:

Yesu Nazaleti, Yudaɔ kía.

²⁰ Yuda lápi kyokè dasi, asa gu pó wà Yesu pàu líwapi zà ní wéleoo. Wa kè lápiwa ní Ebelu yáo ní Lomadeɔ yáo ní Geleki yáo. ²¹ ɔ Yuda sa'onkiaɔ ò Pilati: Nsu kē Yudaɔ kía, àma kē aapi mé ò Yudaɔ kían a ũ. ²² Pilati mè: Yá pó má kè má kè.

²³ Ké sosaɔ Yesu páliwa aa làa, ɔ aa aà pɔkasao sèle kpaalè lee síiɔ baade miwa. Aa aà ulatao pó wa tà namisai za musu e zíle sè ɔ, ²⁴ ɔ aa òkɔe: Wásu

ulapi paapaa. Wà tɛlɛpa gbɛ́ pɔ́ a gɔ̀. Aa bee kè ké yá pɔ́ kɛ́a láuɛ bee paɛ, wà mɛ̀:
 Aa aà pɔ́kasaɔ kpaalɛ̀kɔ̀ɛ,
 aa tɛlɛpà aà ula yá musu.*
 Bee yáí sosaɔ kèi màa.

²⁵ Yesu da ní aà da dāunao ní Kolopa na Maliamao ní Maliama Madelenio ku lí pɔ́ wà Yesu pàwà saɛ.
²⁶ Ké Yesu a da è ní a ìwa pɔ́ á yeaàzio ze aà saɛ, a ò a daɛ: N né ke! ²⁷ Ǿ a ò ìwapiɛ: N da ke! Za zĩbeezi Ǿ ìwapi aà sè tàò a bɛ.

²⁸ Bee gbɛa Yesu dɔ́ apii pà. Ké yá pɔ́ kɛ́a Lu-ayátaalau e pa† Ǿ à mɛ̀: Imi lé ma dɛ. ²⁹ Lo ku we, vɛɛ kùma ka a pai. Ǿ wà sao kpàlɛ vɛɛpi guu wa pè lía, wa dà Yesuɛ a léu. ³⁰ Ké à vɛɛpi mǐ à mɛ̀: Apii pà. Ǿ à a mipɛlɛ à kèsai.

Yesu zɔ́a ní sɔ́nao

³¹ A gudɔ́a mé kámabogɔ́ɔ ũ. Yuda gbāadeɔ ye gɛɔ gɔ́ líwa e kámabogɔ́ɔziò, asa kámabogɔ́ɔziپیá gɔ́ɔ zɔ́ɛ. Ǿ aa gè wabikè Pilatiwa wà ní gbá é'ɛ, wi ní bua.
³² Ǿ sosaɔ gè gbɛ́ sɛ́ia pɔ́ wa pàliwa sãnu ní Yesuo gbá è'ɛ ní a plaade pɔ́o ɔ. ³³ Ké aa kà Yesu kíi, aa è à gà kò, Ǿ aai aà gbá é'ɛo. ³⁴ Ǿ sosaɔ do Yesu zɔ́ ní sɔ́nao a gbàtɛɛu. Wegɔ́ɔ au ní ío bɔ̀lɛ. ³⁵ Gbɛ́ pɔ́ yápi è ní wéo mé yápi ò. Aà seeladeke siana vǐ, mé a dɔ́ siana ále o, ké ápiɔ sɔ́ à e Yesu náaike. ³⁶ Yá beeɔ kè ké yá pɔ́ kɛ́a Luayátaalauɛ bee paɛ wà mɛ̀:

Aà wáe a ɛo.†

³⁷ A kɛ́a Luayátaalau ɔ wà mɛ̀:

* **19:24** Sou 22.19 † **19:28** Sou 69.21, 22.15 ‡ **19:36** Bɔa 12.46, Sou 34.21

Aa gbé pọ aa à zò aa à dè gwa. §

Yesu via

(Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Luk 23.50-56)

³⁸ Bee gbɛa Yosefu Alimate gbé gè wabikè Pilatiwa àa a gba zé à Yesu gɛ bua. Yesu ìwaɛ asii guu, ké àlɛ víake Yuda gbāadeɔne yáí. Pilati wèi, ɔ à gè àa gɛ bùa. ³⁹ Nikodeũ pọ gè Yesu kíi gwāasina* gè sɔ́ ń lí'ɔ́ ń ɛɛ gɛnanao yāalea, à kà kiloo baakwi taawa. ⁴⁰ Ɔ aa Yesu gɛ sè aa bàabaa pólɔ́ fɛwà ń ɛɛ gɛnanapio, lá Yudaɔ ì gɛ kpɛla ń felekaayā guuwa. ⁴¹ Kaa ku gu pọ wà Yesu pàu líwapiu. Gbè'ɛ pọ wa sò mia ũ ku kaapiu, wi gbèe dau yāao. ⁴² Wekii aa Yesu dàu, ké a zānɔ́, mé Yudaɔ kāmabogɔ́ lé ká yáí.

20

Yesu vua

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Luk 24.1-12)

¹ Asāanɛnzì guluuluui Maliama Madeleni gè mia kíi, ɔ a lè gbɛ goa mia'ɛ lɛ. ² Ɔ à bàalè gè Simɔ́ Piɛɛ kíi ń ìwaɔ do pọ Yesu yeaàzipio, a òné: Wà Dii bọ miaw, wi dɔ́ gu pọ wà àa dilɛuo. ³ Ɔ Piɛɛ ń ìwaɔ dopio fèlɛ gè mia kíi. ⁴ An gbèɔn pla n̄pii aalɛ bàalɛ sānu, ɔ ìwapi ba na dè Piɛla, à kà mia kíi káau. ⁵ Ké à wekpàlɛu, ɔ à bàabaa pólɔ́ è kálea, āma i gēuo. ⁶ Ké Simɔ́ Piɛɛ kà àa gbɛa, ɔ à gè miaw. A bàabaa pólɛpio è kálea ⁷ ń zwāa pọ wa fɛ àa miwao. Zwāapi pɛakɔ́wa ń pólɛpio, a kooa dilea adoɛ. ⁸ Ɔ ìwa pọ kà mia kíi káaupi gè sɔ́. A è, ɔ à àa vua si. ⁹ E tia aai yá pọ kēa

§ 19:37 Zkl 12.10 * 19:39 Zaa 3.1-2

Luayãtaalau wà mè a bɔ gau midɔo. ¹⁰ Ǿ ìwa gbẽɔn plapiɔ èa tà bɛ.

¹¹ Maliama zɛ mia'ɛ kpɛɛɛ, àɛ ɔɔɔ. Lá àɛ ɔɔɔ màa, à wɛkpàɛ mia'ɛu. ¹² Ǿ à malaika gbẽɔn plaɔ è zɔ̀ɛa gu pɔ wà Yesu gɛ d̄ɛu yãa. Ado ku miz̄i, ado gbázi. Aa ula pua daa. ¹³ Ǿ aa aà là aa mè: Bóme n le, níɛ ɔɔɔbi? A wèmá à mè: Wà ma Dii sè tàðɛ, má d̄ɔ gu pɔ wà aà d̄ɛu. ¹⁴ Ké à bee ò, à lili, ɔ à Yesu è zɛa, āma i d̄ɔ Yesu no. ¹⁵ Yesu aà là à mè: Bóyái níɛ ɔɔɔbi? Dé níɛ wɛɛɛi? Maliama lé e kaadɛ, ɔ a òè: Mae, tó míme n aà sè n bɔð, omɛ gu pɔ n aà d̄ɛu, mí gé mà aà sé. ¹⁶ Yesu òè: Maliama! A aedòwà, ɔ a òè ní Èbelu yáo: Labuni! (Bee mè Metulu.) ¹⁷ Yesu òè: Nsu ɔkãao, mi ta ma Mae kíi yãao. Gɛ ñ o ma gbẽɔnɛ, máɛ tá ma Mae ní ní Maeo kíi, ma Lua ní ní Luao kíi. ¹⁸ Ǿ Maliama Madelɛni gè a baokpà aà ìwaɔnɛ à mè: Ma Dii è. Ǿ à yá pɔ a òɛ òné.

*Yesu az̄ia ɔba a ìwaɔnɛ
(Mat 28.16-20, Maa 16.9-18, Luk 24.36-49)*

¹⁹ Asɔanɛna bee oosi, aà ìwaɔ kãaaa kpé guu, aa gbatàníɛ aa kilidàu, ké aalɛ viakɛ Yuda gbãadeɔnɛ yái. Ǿ Yesu mò zè ní guu, a òné: Aɔ ku aafia! ²⁰ Ké a ò màa, ɔ à a ɔɔ òɔné ní a gbàt̄ɛɛo. Ké ìwapiɔ Dii è, an pɔ kèna. ²¹ Yesu èa òné: Aɔ ku aafia! Lá ma Mae ma z̄i, máɛ á z̄i s̄ɛ. ²² Ké à bee ò, à Ìanapèmá à mè: A Lua Nisina sí. ²³ Tó a gbẽɔ duunaɔ kèamá, à kèmán we. Tó i kèamá s̄ɛ, a kèmáo.

²⁴ Gɔɔ pɔ Yesu mò, aà ìwa gbẽɔn kuɛplaɔ do Tomaa pɔ w̄i mɛ S̄ia kúr̄nɔ. ²⁵ Ǿ aà ìwa kíniɔ òè: Wa Dii è. Ǿ a òné: Tó mi kusa gbɛ e aà ɔ guu ma ɔtona p̄ɛu, mé mi ɔpɛ aà gbàt̄ɛɛu, má sio.

²⁶ A gɔɔ la aà ìwaɔ ku kpéu ɔ, Tomaa kúrɔnɔ sa. Aa gbatàńɛ aa kilidàu, ɔ Yesu mò zè ní guu à mè: Aɔ ku aafia! ²⁷ Ǿ a ò Tomaaɛ: N n ɔtona pɛ ma ɔ guu la ñ gwa, ní ɔpɛ ma gbàtɛɛu. Nsu seake ɔ, ma náaike. ²⁸ Tomaa òè: Ma Dii, ma Lua. ²⁹ Yesu òè: Ké n ma e yáí ɔ n ma náaikè. Báaadeɔn gbé pɔ aa ma náaikè ma esaiɔ ũ.

³⁰ Yesu dabudabu páleɔ kè dasi a ìwaɔ wáa, wi kē taalae bee guuo. ³¹ Ama wà ké beeo kè, ké à e Yesu sí Lua Né Mesii ũ, í wēni e aà náaikea guue.

21

Yesu azia ɔba a ìwaɔnɛ isidale

¹ Bee gbɛa Yesu ɛa azia òɔ a ìwaɔnɛ ɔ Tibelia isidale. Lá à azia òɔnén ke: ² Simɔɔ Piɛɛ ku sãnu ní Tomaa pɔ wí me Siao ní Kana pɔ kú Galile gbé Natanaelio ní Zebedee néɔ ní Yesu ìwa gbɛɔn pla páleɔ. ³ Simɔɔ Piɛɛ òné: Mále gé kpɔ weiɛ. Ǿ aa òè: Wápiɔ sɔ wá gɛnnɔɛ. Ǿ aa gè gè gó'ilenɛ guu, āma aai pɔe e wà kù gwá beeo.

⁴ Ké gu lé dɔ, Yesu zɛa gɔsɔle, āma aà ìwaɔ i dɔ ké aàpi no. ⁵ Ǿ à lɛzú à ní lá à mè: Gbéɔ, i kpɔe e á kùò lé? Aa mè: Aawo! ⁶ Ǿ a òné: A bafã gó ɔplaii, ákpɔ kú. Ké aa fã, aa kpɔ kù dasidasi, aa fùta séi. ⁷ Ǿ ìwa pɔ Yesu yeaàzipi ò Simɔɔ Piɛɛɛ: Diiɛ. Piɛɛpi ula daao. Ké a mà wà mè Diiɛ, ɔ à a ula se dà à kùsi ìwa. ⁸ Iwa kɔniɔ lé bapi gále, à pà ní kpɔɔ, aale suò ní góo, asa aa zà ní gɔsɔleoo, a de gãsisuu òaa do taalao.

⁹ Ké aa bùa baa, aa pɛɛ è kálea we ní kpɔɔ kpaa téa. ¹⁰ Yesu òné: A mó ní kpɔ pɔ á kù tia keeɔ. ¹¹ Ǿ Simɔɔ Piɛɛ gè gó guu, à ba gále a bùaò sɛsɛa, à pà ní

kpò gbèncò mèn basoplakwi ní àaño. Baa ké a dasi màa, ba i kèò. ¹² Yesu òné: A mọ̀ pòble. Aà ìwae i fò lebò aà là dén aà ùio, asa aa dō ké Diie. ¹³ Yesu gè p̄ε se kpámá. Màa a kè ní kpoo lo. ¹⁴ Yesu azia oba a ìwaone gën àaōden we aà boa gau gbea.

¹⁵ Ké aa pòblè aa làa, Yesu Simoo Piεε là à mè: Zaa né Simoo, ní yemazi de lá gbée beeo yemazilaa? A wèwà à mè: Ao Dii, ní dō ké má yenzi. Yesu òè: Bie kpa ma sãnebolowa. ¹⁶ A gën plaade Yesu èa aà là lo: Zaa né Simoo, ní yemazia? A wèwà à mè: Ao Dii, ní dō ké má yenzi. Yesu òè: Ma são dãmεε. ¹⁷ A aà là a gën àaōde: Zaa né Simoo, ní yemazia? Ké Yesu Piεε là a gën àaōde tó a yeazi, aà pò yà, ò a òè: Dii, ní yápii dō. N dō ké má yenzi. Yesu òè: Bie kpa ma sãowa. ¹⁸ Siana máε one, ké ní de èwaaso ũ, ni pò da nzia n gè gu pò ní yei, ãma tó n zikù, níyò n o poo, gbèpãle i danε, i genno gu pò ní yeio. ¹⁹ Ké a ò màa, Piεε ga pò a Lua tobo ò àle o. Bee gbea Yesu òè: Temazi.

²⁰ Piεε lili à ìwa pò Yesu yeaazipi è téñzi. Gbèpi mé sōkpàle Diizi, à aà là goo pò aale pòble gbé pò a aà kpámái.* ²¹ Ké Piεε aà è, a ò Yesue: Dii, gbée bee sō bε? ²² Yesu òè: Tó má ye aào ku e ma γε mọ̀, a yá n e má ni? Temazi. ²³ O yápi fãaa Yesudeo guu, ké ìwapi a gao. Ama Yesu i oè a gao no. A mè tó á ye aào ku e à γε mọ̀, a yá aà e má niε?

²⁴ Iwapi mé yáε beeo seelade ũ, aàpi mé lác bee kè, mé wá dō ké aà seeladeke náai ví.

²⁵ Yesu yápãleo kè dasidasi lo. Tó wa kè lá guu dodo píi, máε e dúnia azíawa a fò taala pò wa kèpio sio.

* 21:20 Zaa 13.25

Bibeli Luayátaalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin
and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayátaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

liv

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9